

T. C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARINDAN EBRU
SANATININ İKAT DOKUMA TEKNİĞİNE
UYARLANMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Deniz EKELİK

İstanbul, 2019

T. C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARINDAN EBRU
SANATININ İKAT DOKUMA TEKNİĞİNE
UYARLANMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Deniz EKELİK

Öğrenci No:

165583004

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Alev ÇIRPICI

İstanbul, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘‘ Geleneksel Türk El Sanatlarından Ebru Sanatının İkat Dokuma Tekniğine Uyarlanması ‘‘başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamına kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 19.06.2019

Deniz EKELİK

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

19 / 06 / 19.

Enstitümüz *Tekstil Tasarım* Anasanat Dalı *Tekstil ve Moda Tasarımı* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 165583004 numaralı **Deniz EKELİK**'in "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Geleneksel Türk El Sanatlarından Ebru Sanatının İkat Dokuma Tekniğine Uyarlanması*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28/05/2019 tarih ve 2019/22 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Alev ÇIRPICI
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Hamdi ÜNAL
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Doç. Dr. Ayşe Gamze ÖNGEN
(Doğuş Üniversitesi)

Adı Soyadı : Deniz EKELİK

Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Alev ÇIRPICI

Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2019

Alanı : Tekstil ve Moda Tasarımı

Anahtar Kelimeler : El Sanatları, Geleneksel El sanatları, Ebru, İkat, Dokuma

ÖZ

GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARINDAN EBRU SANATININ İKAT DOKUMA TEKNİĞİNE UYARLANMASI

Yapılan araştırmalar ve uygulamalar neticesinde, dokumanın ve el sanatlarının tarihi kesin olarak bilinmemekte olup, günümüzde de geleneğini bozmadan devam etmektedir. Geleneksel El Sanatlarından Ebru Sanatı doğal boyalar ve doğadan ilham alınarak yapılan sanat eserlerinin, günümüzde kumaş seramik gibi el sanatlarında da rastlamak mümkün olduğundan, tekstilin en küçük yapı birimi olan iplik yüzeyinde uyarlaması gerçekleştirilmekte olup dokunabilecek bir kumaş elde edilmesi istenilmektedir. Su yüzeyinde geçişli renkler, teknikler ile gerçek bir görünüm elde edilen ebru eserlerinin, İkat Dokuma tekniğinin üzerinde uyarlanması gelecek nesillere tekstil açısından geliştirilerek farklı yöntemlerinde bulunabilirlik olması ve Geleneksel El Sanatlarımızın çizgilerinden çıkmadan farklılıklar oluşturulabilmesinin mümkün olduğunun bilinmesi, gerekmektedir.

Name and Surname : Deniz EKELİK
Supervisor : Dr. Assist. Prof. Alev ÇIRPICI
Degree and Date : Master, 2019
Major : Textile And Fashion Design
Key Words : Handicrafts, Traditional Handicrafts, Marbling, İkat
Technique, Weaving

ABSTRACT

THE IMPLEMENTATION OF TURKISH TRADITIONAL HANDICRAFT EBRU AS AN IKAT WEAVING TECHNIQ

As a result of the researches and practices, the history of weaving and hand crafts is not known for sure and continues without disturbing the tradition of today. Since it is possible to find art works made by Traditional Handicrafts inspired by natural dyes and nature in hand crafts such as fabric ceramics today, it is possible to adapt them to the fabric surface, which is the smallest building unit of textile, and it is desired to obtain a fabric that can be woven. It is necessary to know that it is possible to adapt the marbling works obtained from the water surface with the passing colors and the true appearance on the weaving technique to the future generations in terms of textiles and fashion and to be able to create differences without leaving the lines of our traditional handicrafts.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TABLolar LİSTESİ	v
RESİMLER LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEKSTİL LİFLERİ VE DOKUMACILIK TARİHİ

1. TEKSTİL LİFLERİ	3
1.1. Tekstil Tanımı	3
1.2. Tekstil Liflerinin Tanımı ve Sınıflandırılması	3
1.2.1. Doğal Lifler	4
1.2.2. Kimyasal Lifler.....	9
2. DOKUMACILIĞIN TARİHİ	9
2.1. Dokumacılık Tarihinin Tanımı	9
2.1.1. Dokumacılığın Gelişiminde Etkisi olan Medeniyetler	16
2.2. El Dokumacılığı	20
2.2.1. Bölgenin Dokumacılığı – Doğu Karadeniz Bölgesi	20
2.3. Peştamal	25

İKİNCİ BÖLÜM

İKAT DOKUMA TEKNİĞİ VE GELENEKSEL EL SANATLARI

1. MAKASLI TARAKLI DOKUMALARDAKİ BOYAMA TEKNİĞİ OLAN İKAT DOKUMA.....	27
1.1. İkat Dokuma Tekniğini Tanımı.....	27
1.1.1. İkat Boyama ve Uygulama Teknikleri	27
2. GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI.....	34
2.1. Geleneksel Türk El Sanatlarının Çeşitleri.....	34
2.2. Geleneksel Türk El Sanatları olan Ebru Sanatı.....	53

2.2.1. Ebru Sanatında Kullanılan Malzemeler.....	54
2.2.2. Ebru Sanatının Çeşitlerinin Uygulanması	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARINDAN EBRU SANATINI İKAT DOKUMA TEKNİĞİNE UYARLANMASI

1. GELENEKSEL TÜRK EBRU USTALARI.....	78
2. GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARINDAN EBRU SANATINI İKAT DOKUMATEKNİĞİNE UYARLANMASI	85
2.1. Ebru Sanatının İkat Dokuma Tekniğine Uygulanması Ve Kullanılan Malzemeler	85
2.1.1. Çözümlü İpliklerini Hazırlama	86
2.1.2. İkat Dokuma İpliklerinin Tezgaha Aktarımının Sağlanması	91
SONUÇ	100
KAYNAKÇA.....	101
EKLER	103
Ek-1: Günümüz Ebru Sanatçısı Olan İsmail Dünder ile Atölyesinde Yapılan Röportaj	103
Ek-2: Günümüz Ebru Sanatçısı Olan İsmail Dünder ile Atölyesinde Yapılan Çiçeli Ebru Uygulama Örneği.....	105
Ek-3: Ebru Sanatçısı Ebru Uygun'un Ebruca Yansıma Sergisinden.....	106

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Tekstil Lifleri.....	3
Tablo 2: Dokumacılığın Başlangıcı Olan Devirler	10

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa No.

Resim 1: Mikroskop Altında İncelenmesi için Hazırlanmış Pamuk Lifinin Görüntüsü	4
Resim 2: Mikroskop Altında İncelenmesi İçin Hazırlanmış Keten Lifi	5
Resim 3: Yünün Mikroskop Altında Enine Kesit Görünüşü	7
Resim 4: İpek Böceğinin Kozadan Ayrılması işlemi	8
Resim 5: Kemik Taş Ağırşak	12
Resim 6: İlkel iğler	13
Resim 7: İlkel Dikey Dokuma Tezgahı	14
Resim 8: İlkel Dikey Dokuma Tezgahı	15
Resim 9: İlk Mısır Kumaşları Örnekleri	16
Resim 10: İpek Dokuma İran Mezar Örtüsü	18
Resim 11: M.S. 17.yy. Hindistan Kuşağı	18
Resim 12: Çin Duvar Dokuma Halısı	19
Resim 13: Andi Tezgahı Örneği	22
Resim 13.1: Çukur Tezgah Tipi (Rize-1969)	23
Resim 14: Kamçılı Tezgah Tipi (Rize-1969)	24
Resim 15: Topkapı Sarayı Müzesi, Silahtar Hazinesi	25
Resim 16: Batık Uygulama Çalışması	29
Resim 17: Plangi İplik boyama	30
Resim 18: İpekli deseni – Buhara	32
Resim 19: Divriği Ulu Camisi Batı Kapısı 1228-1229	35
Resim 20: Kur'an Mahfazası 1501-1506	36
Resim 21: Tombak Tepsi 16.yy	37
Resim 22: Kandil – İznik Çinili Köşk	38
Resim 23: Çeşm-i Bülbül 16.yy	40
Resim 24: Padişah Fermanı Ferman	41
Resim 25: Tezhipli Kur'an-ı Kerim 1583	42
Resim 26: Ebulizz İsmail b. Er-Rezzaz el Cezeri- fî Ma'rifetil- Hiyelil Hendessiye	43

Resim 27: Kaat'ı Örneği	44
Resim 28: Şemse Cilt örneği.....	45
Resim 29: Uşak Seccade 16.yy	46
Resim 30: Bergama Halı Örneği 16.yy	47
Resim 31: Tören Kaftanı.....	49
Resim 32: İşleme Örneği.....	50
Resim 33: El İşçiliği Yazmacılığı Teknikleri.....	51
Resim 34: Tesbih Tezgahı.....	52
Resim 35: Ebru Teknesi	54
Resim 36: Kitre	55
Resim 37: Öğütülmüş denizkadayıfı.....	56
Resim 38: Öd.....	56
Resim 39: Boya çeşitleri	57
Resim 40: Fırça Bağlama Tekniği.....	60
Resim 41: Farklı renk Kağıt Örnekleri.....	61
Resim 42: Yardımcı Malzemeler	62
Resim 43: Battal Ebru Uygulaması.....	64
Resim 44: Battal Ebru	65
Resim 45: Gel-Git Ebru Uygulaması	66
Resim 46: Gel-Git Ebru	66
Resim 47: Şal Ebru Uygulaması	67
Resim 48: Şal Ebru.....	68
Resim 50: Taraklı Ebru Uygulama Örneği	69
Resim 49: Bülbül Yuvası Ebru Örneği	70
Resim 51: Kumlu- Kılçıklı Ebru Uygulaması Örneği.....	71
Resim 52: Hatib Ebru Uygulaması	72
Resim 52.1: Hatib Ebru Uygulaması.....	73
Resim 53: Akkase Ebru Örneği- Alparslan Babaoğlu	75
Resim 54: Dalgalı Ebru Örneği.....	76
Resim 55: Tuval Üzeri Ebru Çalışmalı Kumaş ve Karışık Teknik	77
Resim 56: Şebek Mehmed Efendi Eseri.....	78
Resim 57: Hatib Mehmed Efendi Ebru Eseri.....	79

Resim 58: Edhem Efendi Ebru Eseri	81
Resim 59: Necmeddin Okyay Ebru Eseri	82
Resim 60: Mustafa Düzgünman Ebru Eseri	83
Resim 61: Niyazi Sayın Ebru Eseri	84
Resim 62: İkat Uygulaması için Kullanılan Ebru Çalışması	85
Resim 63: Çözü Tezgahı	86
Resim 64: Çapraz Sarma İşlemi	87
Resim 65: Çözü ipliklerini Boya İşlemine Hazırlama	88
Resim 66: Çözü ipliklerinde Desen Raporunun Hazırlanması	88
Resim 67: İkat Dokuma Uygulanmasında Kullanılan Boyalar	89
Resim 68: İkat Dokuma İçin Boya Hazırlanması	89
Resim 69: Çözü İplerinin Boya İşlemi	90
Resim 70: Atkı İplerinin Boyama İşlemi	91
Resim 71: Gücü Çekeceği ve Tarak Çekeceği	91
Resim 72: Çözü İpliklerinin Tezgaha Aktarılması	92
Resim 73: Uygulama Yapılacak Gücü Çerçevesi	93
Resim 74: Gücülerden Geçirilmiş Dokuma İpleri	93
Resim 75: Dokunmaya Hazır Tezgah Arkası	94
Resim 76: Dokunmaya Hazır Tezgah	94
Resim 77: Gücü ve Tarak Tahar İşleminin Yakın Görüntüsü	95
Resim 78: Mekik Ve Atkı Masurasına İplik Sarma İşlemi	95
Resim 79: Çözü İplikleri Üzerine Atkı Atma İşlemi	96
Resim 80: Tarak Çekme İşlemi	96
Resim 81 Çözü İkat Dokuma Tezgahında Bitmiş Hali	97
Resim 82: Atkı İplerinin Atma İşlemi	98
Resim 83: Atkı İkatın Dokuma Tezgahında Bitmiş Hali	98
Resim 84: Çözü İkatın Bitirilmesi	99
Resim 85: Atkı İkatın Bitirilmesi	99

KISALTMALAR

M.Ö : Millattan Önce

V.B : Ve Benzeri

GİRİŞ

Tarihi henüz kesin olarak bilinmemekte olan Geleneksel Türk El Sanatlarımızdan Ebru Sanatımızın, yapılan araştırmalar neticesinde günümüzde de çizgisini bozmadan devam etmektedir. Geleneksel Türk El Sanatımız olan Ebru Sanatının Battal Ebru, Gel-Git Ebru, Şal Ebru, Taraklı Ebru, Bülbül Yuvası, Kumlu Kılçıklı Ebru, Hatib Ebrusu, Akkase Ebru, Dalgalı Ebru ve Çiçekli Ebrular olmak üzere ebru çeşitlerinin incelediğimizde, farklı renkler ve teknikler kullanılarak kağıt yüzeyinde hatta kumaş yüzeyinde de uygulandığı görülmektedir. Günümüzde, Ebru Sanatının El Sanatları olan kumaş ve seramik üzerinde de uygulandığı görülmekte olduğundan, Tekstilin en küçük birimi olan ip üzerinde de uygulanacağını İkat Dokuma Tekniği ile bağdaştırılarak uyarlama yapılabilmektedir.

İkat Boyama Tekniği Batık ve Plangi Boyama tekniği gibi kumaş yüzeyinde değil, iplikleri belirlenen desene göre boyama işlemi uygulayarak ortaya çıkmaktadır. Geleneksel El Sanatları olan Ebru Sanatı eserleri incelendiğinde, her bir fırçadan püskürtülen boyanın su yüzeyindeki yansımasıyla, dokuma tekniği olan ikat, desen raporu içerisindeki ipliklerin boyandıktan sonra birleşmesi ile ebru eserinin tekstil yüzeyinde yansıtıldığı görülmektedir.

Farklı teknikler uygulanan Ebru Sanatı eserlerinin, birebir iplik üzerinde aynı desenin verilmesi mümkün olmamaktadır. Ebru Sanatını uygulamak için tezgaha geçildiğinde, teknenin kıvamı veya boyaların kıvamı uygulama için teknik olarak uygun olsa dahi sürekli yapılan çalışmalar üst üste başarısızlık ile görülmektedir. Merhum Ebru Sanatçısı, Necmeddin Okyay'ın Çiçekli Ebru eserini bulmak için birçok kez tekrarlayarak sonuca vardığı ve hatta öğrencisi olan Ebru Sanatçısı Mustafa Düzgünman'ın kendisinden daha iyi yaptığını dile getirmiştir.

İkat dokuma tekniğinde de devamlı olarak Çözü, Atkı, Çözü ve Atkı teknikleriyle iplik boyama işlemi sonrası dokuma uygulamasında, birçok kez tekrarlayan kişi veya kişilerin hata yapması mümkün görünmektedir. Sebebi yeteri kadar tekrar yapılmamasına bağlı olup, çalışarak başarı elde edilebilmektedir.

Geleneksel El Sanatları olan Ebru Sanatını uygulamak için öncelikli olarak boya hazırlama ve fırça hazırlamaya çalışıldıktan sonra tezgaha geçilirken, İkat dokuma tekniğini uygulamak içinde çözgü tahtasını, iplik boyama için boya hazırlanmasını ezberlemek gerekmektedir. El Sanatları olan Ebru Sanatının, İkat dokuma tezgahında uyarlanması, tekrar yapılarak üzerinde geliştirilerek yapılması mümkün görülmektedir.

Ebru Sanatının kağıt yüzeyindeki resim görüntüsünü, İkat tekniği üzerinde ilk uyarlama çalışmasında, iplik üzerinde verilmesi mümkün olmaması iplik doku yüzeyinden kaynaklanmaktadır. Ebrunun ikat tekniğinde uyarlaması yapılırken iplik kalitesinin seçilmesine ve boya kıvamının tutturulmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. İplikler üzerinde uygulanan boyaların birbirine karışmasını engelleyip, ipin boyayı içine çektiğinden emin olunması gerektiğinden önemlidir. Ebrunun ikat tekniği ile dokumaya yansıtılması, iplik üzerine boya işlemi uygulayarak dokuma kumaş elde edilebilmekte olup gelecek nesillerin giyim üzerinde araştırılabilme ve geliştirmesi ile birlikte yeni buluşlar ile çalışılabilir olduğu görülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEKSTİL LİFLERİ VE DOKUMACILIK TARİHİ

1.TEKSTİL LİFLERİ

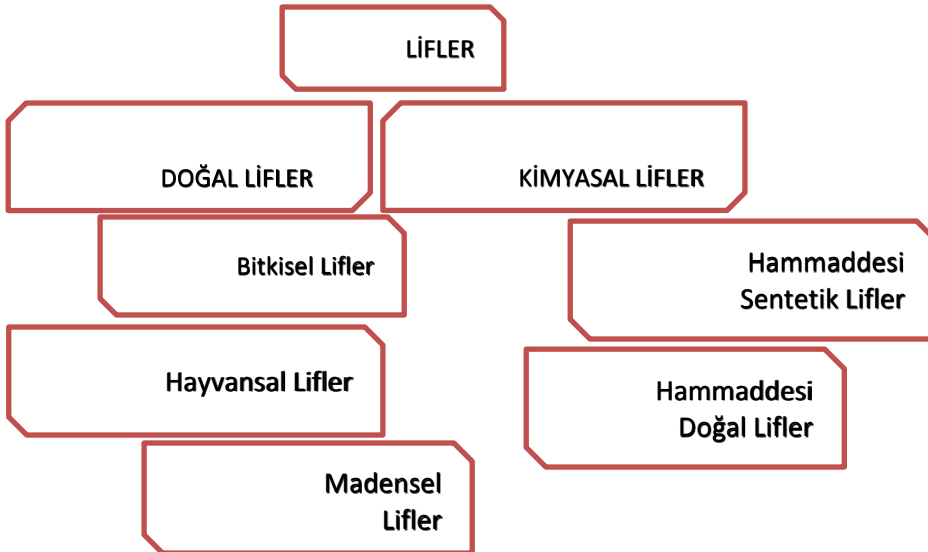
1.1.Tekstil Tanımı

“Tekstil, Latince bir kavram olan ‘texere’ kelimesinden türetilmiştir. Örne ya da dokuma anlamına gelmektedir. Tekstil liflerini, ürünlerini yarı mamullerini ve bunlardan elde edilen ürünlerini içermektedir. İnsanların kültürel düzeylerinin farklılaşması ve çevre şartları ile giyime olan ihtiyaç artmış, yeni tekstil teknikleri ortaya çıkmıştır. Giysinin kültürel işlevi, boyar maddelerin dokuma ve örme işlemi öncesi ve sonrasında kullanılması ile daha da ileri gitmiştir.” (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 3)

1.2. Tekstil Liflerinin Tanımı ve Sınıflandırılması

Lif, İncelip, bükülebilen tekstilin en küçük hammaddesi denilmekte olup, Liflerin bir araya gelerek oluşturulmasına elyaf denilmektedir. Kesikli elyafa “şapel” denilmekte olup, kesiksiz elyafa “flament” denilmektedir. Tekstil lifleri, Doğal Lifler ve Kimyasal Lifler olarak ayrılmaktadır. (Yağan, 1978, s. 2)

Tablo 1: Tekstil Lifleri

Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 4)

1.2.1. Doğal Lifler

Doğal Lifler,’’ %61 Bitkisel, %5 hayvansal,%34 kimyasal lifler’’ den oluşmaktadır. Pamuk, Bitkisel liflerin yarısından çoğunu oluşturmaktadır. Doğal lifler, sağlık bakımından ihtiyaç duyulduğundan önem verilmektedir. Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011)

Bitkisel Lifler

Bitkisel Lifler, hem sağlık bakımından hem de kullanım kolaylığı açısından önemli sırada görülmektedir.

a) Tohum Lifleri (Pamuk); Pamuğun ömrü 1 yıl olup, sıcak iklimde çiçek olarak yetişmektedir. Rengi genellikle sarımtırak olup pembe olarak da görülmektedir. Dayanıklı olduğundan, sıcak tutmaktadır. Çiçekler büyüdüktan sonra kozalar haline gelmektedir. Hasat zamanı koza içindeki lifler el veya çırçır makineleri ile birbirinden ayrılmaktadır. Bu işlem el işçiliğinde kolay olmamaktadır. Toplanan pamuklar bütün haline geldikten sonra eğirme tesislerine gönderilmektedir. Pamuk Lifi, günümüzde de dokuma ve örme gruplarının içeriğinde görülebilmektedir. Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 5)

Resim 1: Mikroskop Altında İncelenmesi için Hazırlanmış Pamuk Lifinin Görüntüsü

Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 8)

b) Gövde Lifleri; Gövde Lifleri bitkilerin saplarından oluşan liflere denmektedir. Gövde liflerinin en önemlileri keten, kenevir, jüt' tür. Gövde lifleri Pamuk gibi dayanıklı olmamasının sebebi liflerin kesikli ve kesiksiz olmasından kaynaklanmaktadır.

Keten; Keten bitkisinin gövde sapından elde edilmektedir. Az bulunmasına rağmen lifleri oldukça fazladır. Birbirine bağlı bir şekilde büyükten sonra makineler ile birlikte bitkinin kökten koparılması gerekmektedir. Liflerinin boyutları birbirinden farklıdır bu sebepten taraklama işleminden ayrılır. Daha sonra eğirme tesislerinde işlenmektedir. Rengi mat sarı olarak görülmekte olup, dayanıklı olmadıklarından dolayı serin tutmaktadır. Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 6)

Resim 2: Mikroskop Altında İncelenmesi İçin Hazırlanmış Keten Lifi

Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 9)

Kenevir; Lif üretimi keten gibi taraklama işlemi ile gerçekleşmekte olup, kendir olarak bilinmekte olan demet şeklinde olan bitkisel life denilmektedir. Uyuşturucu salgısı olan kenevir bitkisi devlet kontrolünde üretilmektedir. Çadır bezi, çuval gibi eşyaların üretimindeki ipliğinde kullanılmaktadır.

Jüt: Dayanıklı olmayan bitkisel lif, çürütme işlemi uygulandıktan sonra gövde lifi el yardımı ile soyulmaktadır. Demet olarak gövdeden ayrılmaktadır.

Rami: Bitkisel lif olan rami, bitkinin gövdesinin alt kısmında yer almakta olup lifler ayrı olarak görülmektedir. Lifin üzerindeki yapışkan maddenin ayrılması için

çürütme işlemi uygulanmakta olup eğirme işleminin kolay uygulandığı görülmektedir.
Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 11)

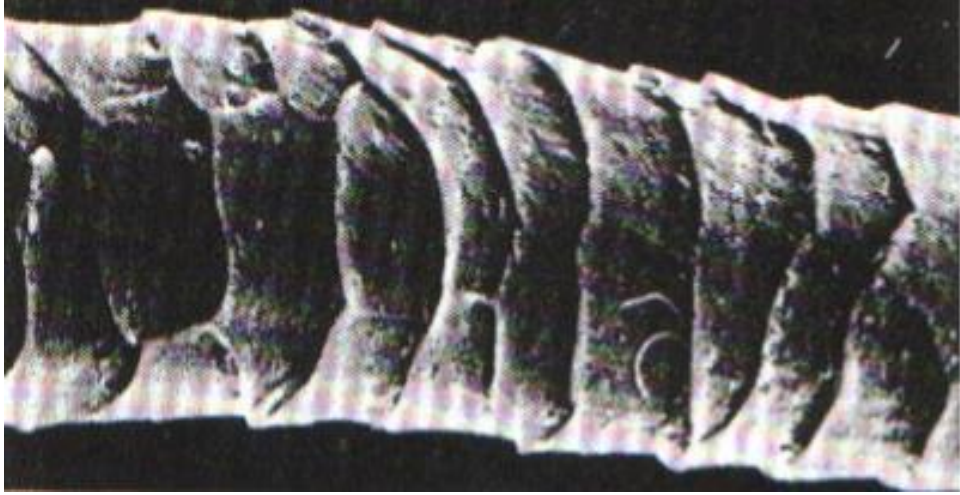
c) Sak Lifleri; Bitkilerin yapraklarından ve meyvelerinden oluşmaktadır.
“Yaprak Lifleri- Monita Keneviri” “Meyve Lifleri- Hindistan Cevizi Lifi”

Hayvansal Lifler

Hayvansal Lifler, Salgı ve Örtü Lifleri (Kıl Kökenli) olan hayvan liflerinden elde edilmektedir.

a) Örtü Lifleri; “Angora, Lama, Alpaka, Vikunya, Moher, Kaşmir, Keçi Kılı, Deve Tüyü” hayvanlarından lif elde edilmektedir. Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 12)

a.a) Yün; Koyunların bedenini saran yumuşak liflere denilmekte olup, yününden elde edilen lif herhangi bir hastalığı sağlamamaktadır. Elde edilecek lif hayvan derisinden kırpma yöntemi ile ayrılmaktadır. Daha sonra yıkama işlemi uygulandıktan sonra eğirme uygulanmaktadır. Dayanıklılığı az görülmekte olup, sıcak tutmaktadır. Renk, lif elde edilecek hayvana göre değişim göstermektedir. Kullanım açısından dolayı sağlıklı olarak bilinmektedir. Kış mevsiminde tekstil ürünlerinde görülmektedir. Kunduz, su samuru, sığır ve at gibi hayvanların kıllarından da elde edilmektedir. Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 14)

Resim 3: Yünün Mikroskop Altında Enine Kesit Görünüşü

Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 13)

b) Salgı Lifleri

İpek; Doğal Lifler arasında görülmektedir. İpek lifi, ipek böceğinin kozasındaki salgısından elde edilmektedir. Lifi, kozadan ayrılması için kaynar suda bekletilmektedir. Daha sonra sıcak ve soğuk su teknelerinin içine kozalar atılmaktadır. Yapışkanın sıcak suda ayrılması ile lifler birbirinden ayrılmaktadır. Bu sırada fırçalar lifin ucunu yakalar ve içerideki ipliği makaraya sarmaktadır. Bu makaraya çıkırık da denilmektedir. Sarılan life ise ham ipek denilmektedir. Çıkırıktaki ham ipek sert ve mat olduğundan dolayı istenilen yumuşaklığı elde etmek için, pişirme işlemi ve yıkama işlemi uygulanmaktadır. Tekstildeki en ince lif olarak bilinmekte olup, kalite bakımından pahalı ve nadir olarak bulunmaktadır. Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s. 18)

Resim 4: İpek Böceğinin Kozadan Ayrılması işlemi

Kaynak: (<https://pixabay.com/tr/>)

Madensel Lifler

Madensel Lifler, doğal olmayan ürünlerden elde edilmektedir. İnce lif haline gelecek madensel liflere çeşitli kimyasal işlemler uygulanmaktadır.

a) Kaya Lifleri, yok olmayan anlamına gelmekte olup, maddelerden ayrılması için değirmenlerde öğütülmektedir. Tene temas etmemesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Asit ve ateşe karşı dayanıklı olmaktadır. Kaynak: (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011)

b) Metalik Lifler, madenler ince lif haline getirilmektedir. Belirli bir incelik haline getirilmekte olan metalik lifler, naylon, ipek v.b gibi iplikler üzerinde sarılarak kullanılmasına sim denilmektedir.

c) Cam Lifleri, Yapay lif olması hammaddesinin cam olmasından kaynaklanmaktadır. Tekstil liflerinde kullanılması için belirli incelikte büküm ve eğirme işlemi uygulandıktan sonra kullanılmaktadır. Cam liflerinin yanmama özelliği bulunmaktadır.

1.2.2. Kimyasal Lifler

Hammaddesi Doğal Olan Kimyasal Lifler ve Hammaddesi Sentetik Olan Kimyasal Lifler olarak 2'ye ayrılmaktadır.

a) Hammaddesi Doğal Olan Kimyasal Lifler

- Selüloz esaslı Lifler; Viskoz-Asetat lifi
- Protein esaslı Lifler; Kazein-Zein-Soya Fasulyesi- Yer Fıstığı lifi

b) Hammaddesi Sentetik Olan Kimyasal Lifler

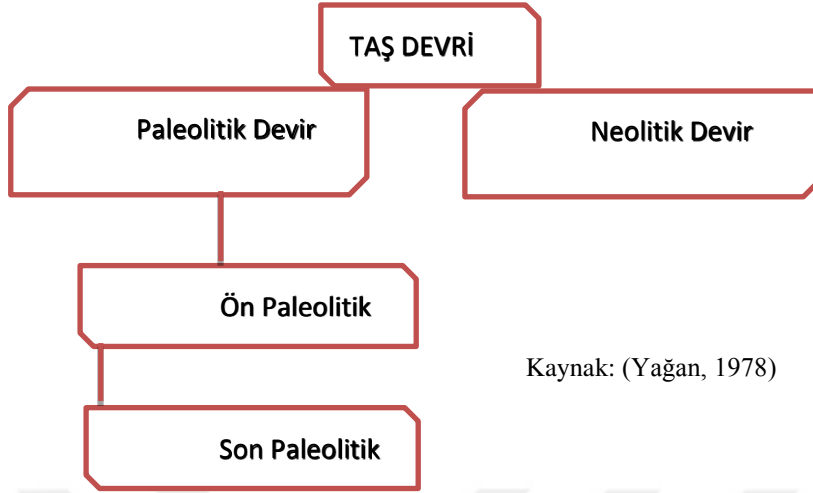
- Poliamid -Poliakrilonitril - Poliester – Poliüretan

2. DOKUMACILIĞIN TARİHİ

2.1. Dokumacılık Tarihinin Tanımı

İnsanlık tarihinde gıda ve barınmanın önemi kadar, giyimin de önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Giyimin oluşumunu etkileyen unsura dokuma ve dokumacılık denilmektedir. Tarih olarak kalıntılar eksik olduğundan tam olarak ne zaman başladığı bilinmemektedir. Dokumacılığın en eski medeniyeti Mısır olup daha sonrası Mezopotamya olarak bilinmektedir. Günümüzde ise Orta Asya en yakın olarak sonuçlanmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

Tablo 2: Dokumacılığın Başlangıcı Olan Devirler

Kaynak: (Yağan, 1978)

Fakat bu kesin bir sonuç olmadığından yeni bulgular ile birlikte araştırmalar devam etmektedir. 1962 yılında Höyük kazı çalışmasından sonra bulunan parçalar M.Ö. 6000'lere ait olmasından dolayı Anadolu'nun göz önünde bulundurulduğu bilinmektedir. Dokumacılık sanatının hangi medeniyete ait olduğu kesin olarak bilinmemesine rağmen, insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Dokuma tarihi, İnsanlığın var oluşu ile bilinen jeoloji dönemine dayandığı söylenmektedir. Bu dönem tarih öncesi ve sonrası olarak bilinmektedir. Taş devri, insanlığın ilk devri olarak bilinmektedir. Gıda, yerleşim ve giyim ihtiyaçları olan ilk insanlar, Yontma taş devri (Ön Paleolitik) döneminde; çıplak, hayvanlar ile birlikte yaşayan, savunmasız olan insanlardır. Gıda ve savunma ihtiyaçlarını giderdiklerinden, öldürmesi gerektiği hayvanlar için, dal ve kaya parçalarını yontarak alet üretmekte olduklarından, yerleşim içinde mağaraları tercih etmektedirler. Son Paleolitik devirde ise, Gıda ihtiyaçları için yiyecekleri hayvanların göç etmesine göre yaşamları devam etmektedir. Bu çağda avcılığın hızla ilerlediği görülmektedir. İnsanlar, yerleşim yerleri olarak tercih ettikleri mağara içlerini, çeşitli işlemeler ile birlikte süslemeler yapmaktadır. Bu çağda giyim ihtiyaçlarını ise hayvan derilerinden, doğadaki bitkilerden elde etmektedirler. Kaynak: (Yağan, 1978)

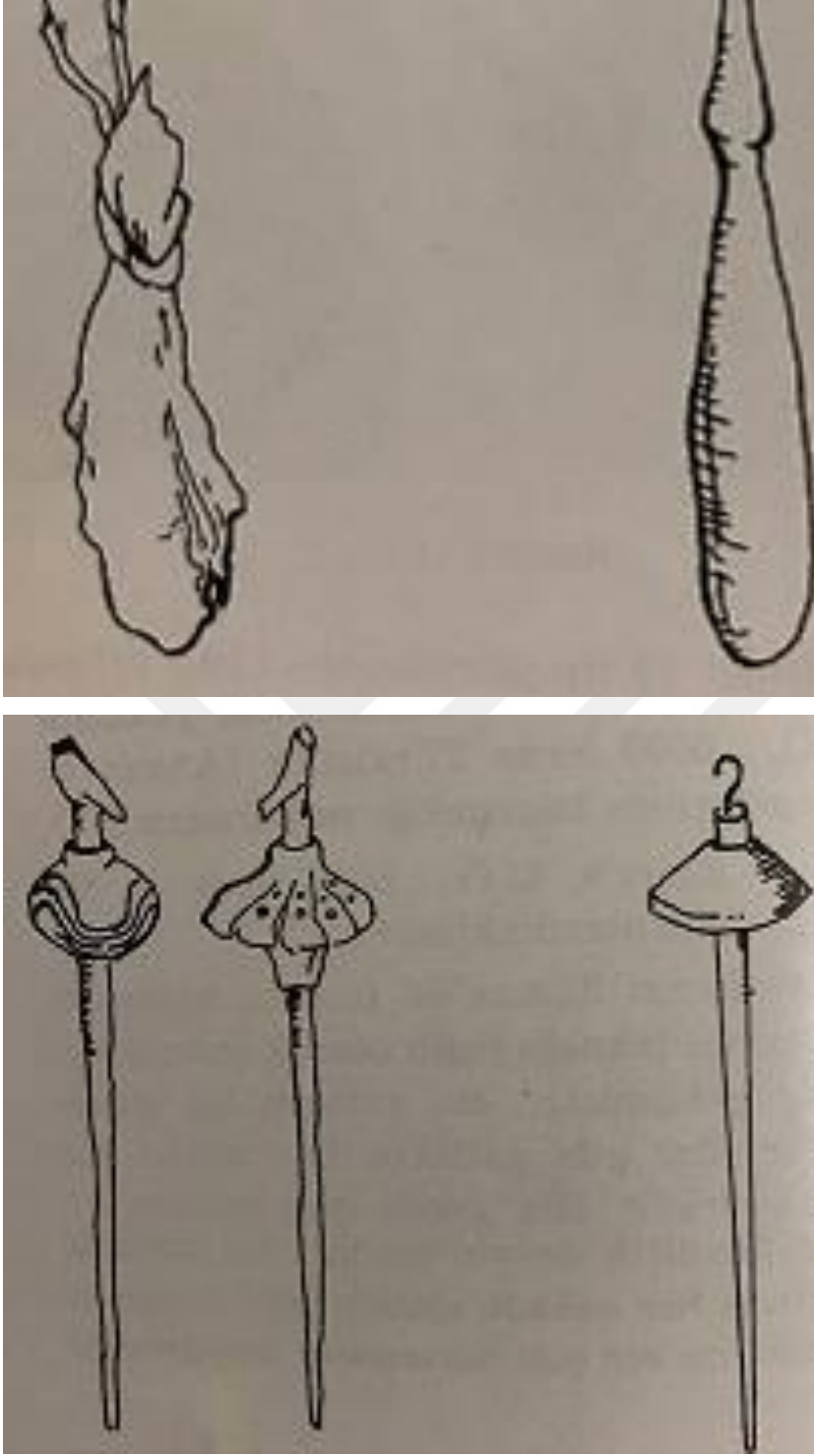
Sonuncu olan Cilalı Taş Devri (Neolitik devir) : İnsanlar, bu çağda kullandıkları aletleri geliştirmektedirler. Uçları sivri, keskin aletler meydana getirmekte olup, tekstilin önemi de var olmaktadır. Kullanılan iplik, iğnelerin ve kemikten oluşan ağırlıkların bu dönemde kullanıldığı belirtileri kazı araştırmalarındaki buluntularda bu çağa ait olup, insanların dokumacılık yaptıklarını göstermektedir. Dokumanın temelini ve önemini iplik oluşturmaktadır. Liflere eğim ve büküm vererek bir araya gelmesinden iplik oluşmaktadır. Kimyasal liflerden iplik oluşumunun daha sonrası dokuma tekniği gelişimi, daha önceki dönemlerde hayvansal ve bitkisel liflerden elde edilen iplik ile dokuma yapılmaktadır. Yapılan araştırmalar neolitik devirden öncesini göstermektedir. Dokuma buluntularında bataklık otu, hasır otu, uzun at kıllarının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Dokumaya uygun bulunan uzun lifleri birbirine düğümlenme tekniği olarak yapılmakta olup, bu teknik taş devrinin başlangıcı olarak bilinmektedir. Cilalı taş devrinde ise saz bitkisi gibi bitkilerden ip elde edilmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Örülerek elde edilen bu bitkilerden keten ve kenevir gibi bitkilerden de yararlanarak giyim ve ev eşyaları elde edilmektedir. Devrin sonlarına doğru demir, bakır ve tunç maddeleri de kullanılmaktadır. Bir kısım hayvanları ayırıştırarak yün elde edilip, yünün kullanılması ile dokumacılıkta ilerlemektedir. Yün kullanarak yapılan dokuma liflerin eğirme yöntemi yapılarak elde edilmektedir. İlk olarak eğrilen yün lif uzunluğu kullanılmakta olup, daha sonra kısa ve uzun lifler birbirine bağlanarak uzun lif elde edilmektedir. Dokumada bu alanda fazlasıyla gelişim sağlanmaktadır. İlk eğirmenin el ve dizde taş yardımıyla ovuşturularak yapılmakta olup fakat elde ovuşturarak ve dizde taş yardımıyla ovuşturulması ipliğin mukavemetini sağlanması için iğ bulunmakta. İpliğe verilen bükümün sağlam olması için konik şeklinde ağaçlardan oluşan iğler kullanılmaktadır. Daha sonrasında muntazamlığı attırmak için kilden oluşan ağırşak konulmaktadır. Yapılan Höyük kazılarında birçok ağırşak bulunmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 5: Kemik Taş Ağırşak

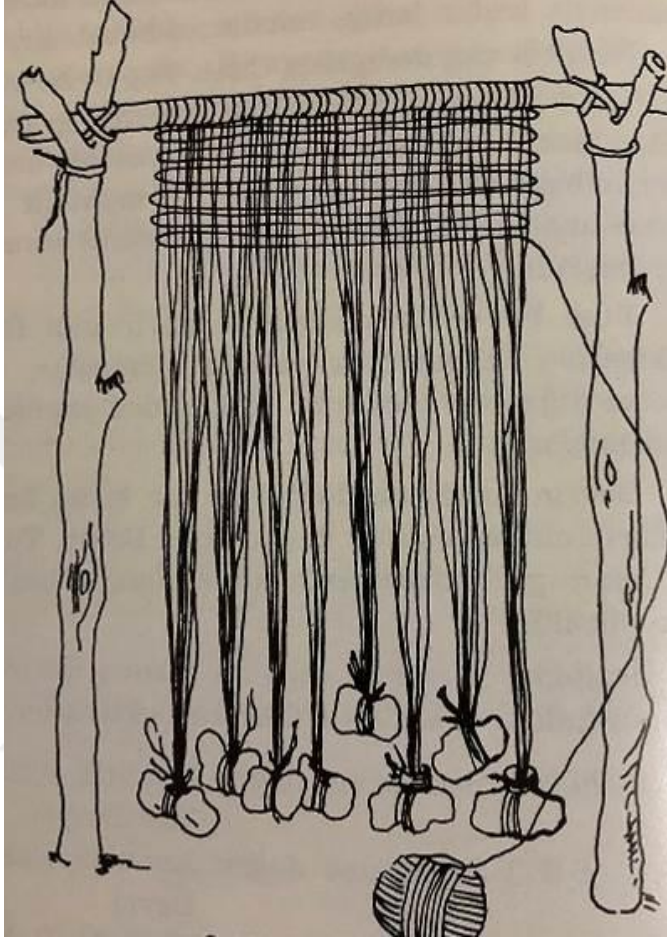
Kaynak: (Yağın, 1978, s. 12)

Resim 6: İlkel iğler

Kaynak: (Yağan, 1978, s. 12)

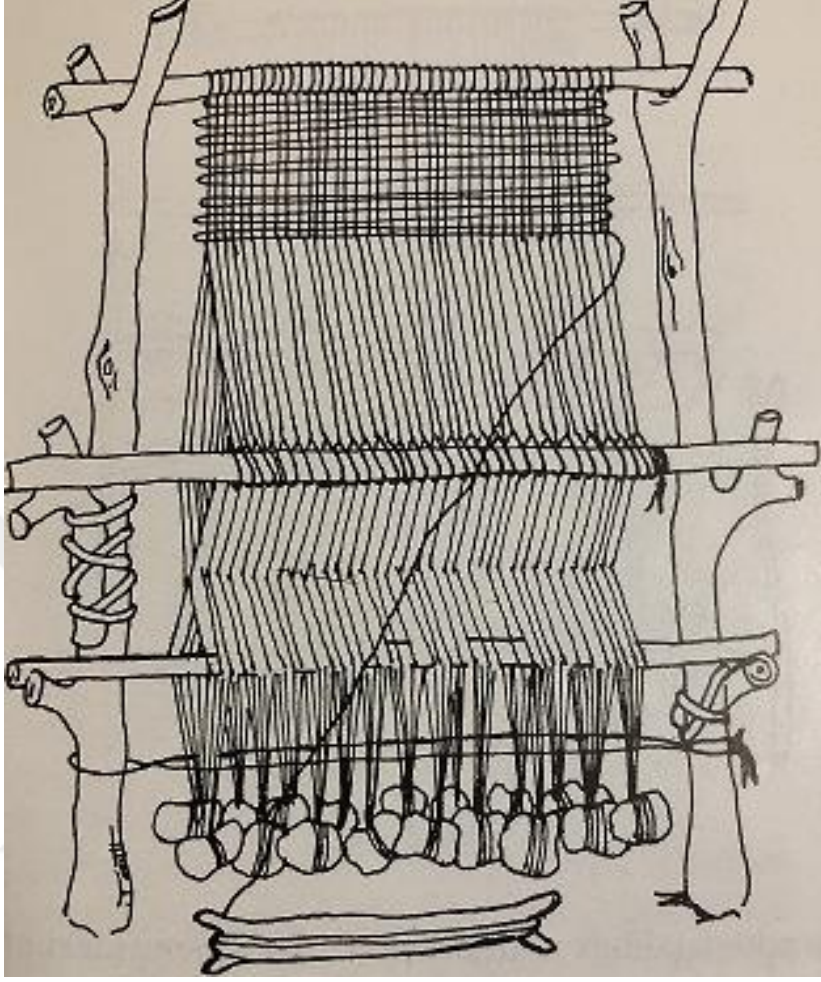
Dokuma Sanatı eğirmeye bağlı olup, bu zamanda iplik gelişmeleri başlamaktadır. İlk dokuma tezgahlarının ise dikey olması tahmin edilmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 7: İlkel Dikey Dokuma Tezgahı

Kaynak (Yağan, 1978, s. 12)

Resim 7 de, tezgahlar iki çubuk üzerine bir de yatay çubuk konularak dokuma tezgahı oluşturulmaktadır. İplikler yatay ve öz olarak birbirine bağlanması dokuma oluşmaktadır. öz iplikler yatay çubuklar üzerinde olup, birbirlerine bağlanmaması için ağırlık konulmaktadır. El yardımıyla yapılan bu dokuma tezgahlarında, uzun zamanlar bu şekilde el ile hareket verilerek sağlanmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 8: İlkel Dikey Dokuma Tezgahı

Kaynak (Yağan, 1978, s. 13)

Resim 8 de, görüldüğü üzere çözgü iplikler tek tek el yardımı ile değil hepsinin bir kaldırma yöntemi olarak geliştirildiği görülmektedir. Yapılacak dokumanın bozulmaması için sıralar karıştırılmadan hepsinin tek bir seferde hareket etmesini sağlamaktadır. Çözgü ipliklerine atkı ipliğinin geçirilirken birbirine bağlanması için, çift sayılı ya da tek sayılı çözgü iplerinin uç kısımlarına ağırlık, tek sayılı ya da çift sayılı çözgü ipliklerine ise çubuk ile bağlanmaktadır. Bu şekilde ağırlığa bağlı olan çözgü ipleri gergin kalırken çubuğun hareket etmesiyle atkının atılacağı çözgü iplikleri hareket etmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Tek ve çift sayılı çözgü ipliklerinin arasında kalan boşluğa ağızlık denilmektedir. Bu tezgahta kullanılan mekanizmanın günümüzde gelişmiş olanına mekik denilmektedir. Resim 8 de görüldüğü gibi, Çift sayılı ipliklerin kaldırılmasında

yararlı olan Gücü Ağacı denilmekte olan mekanizmanın bulunması, dokumacılığın gelişimini etkilemektedir. Dikey tezgahlardaki buluşlar yatay tezgahlarda da uygulanmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

2.1.1. Dokumacılığın Gelişiminde Etkisi olan Medeniyetler

Mısır

Neolitik devirden icat edilen dokumacılık Mısır Medeniyeti için devir olarak bilinmektedir. Mısır'da keten dokumacılığının iplik üretimi ile birlikte bu dönemde ilerlediği görülmektedir. Bez ayağı örgü kullanılmakta olup, kolay yıpranmayan dokumalar yapmak için kilim tekniğinden dokumalar yapılmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 9: İlk Mısır Kumaşları Örnekleri

Kaynak: (Yağan, 1978, s. 19)

Mısır dokumaları üzerinden kullanılan teknikler

a.Hac Tekniği: Belirli sıklıkla çözgü aralarından geçirilen ipin yukarı kaldırılması ile atkının atılması ile oluşur. Atkı atıldıktan sonra arasında sıkıştırılan ipliklere hav denir.

b.Kilim Tekniği: Enine renklendirilmiş çözgü ipleri arasında atılan atkı ipliklerinden çizgi görüntüsü elde ederek süsleme olarak motifler bulunan tekniktir. Keten lifi haricinde dokuma yapılması için kullanılan ham madde çeşitliliği kesin olarak bilinmemektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Mezopotamya

İlkel dönemlerden günümüzde ise yaygın olmasa da devam etmekte olan, insanların besin ihtiyaçlarını sağladıkları hayvanların postlarından giyim ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Bu zamanda da değerlendirip hayvan yünlerinden özellikle, koyun yününden yünlü dokuma yaparak bilinmektedir. Sümerlerin, yetiştirdiği koyun yünlerini evlerinde değerlendirip dokuma yapılmasında kullanılmakta olup, halının buluşu bu dönemde çıkmaktadır. (Yağan, 1978)

İran

Hint ve Çin ile birlikte olup Orta Asya' ya kadar uzanan bir medeniyettir İran. Yapılan kazı çalışmalarındaki (M.S:6-12.yy) buluntularda Fil ipeği parçaları bulunmaktadır. İran dokumacılığında, ipek kullanılmış olup, insan ve hayvan figürlerinin çok olduğu dokumalar yapılmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 10: İpek Dokuma İran Mezar Örtüsü

Kaynak: (Yağın, 1978, s. 28)

Hindistan

Bu dönemde tekstilin en önemli hammaddesi olan pamuk dokumacılığının medeniyeti olmaktadır. Farklı teknikler kullanılarak dokumalar uygulanmaktadır. Özellikle süsleme yapılarak dokunan kumaşlar görülmektedir. Kaynak: (Yağın, 1978)

Resim 11: M.S. 17.yy. Hindistan Kuşığı

Kaynak: (Yağın, 1978, s. 35)

Çin

Çin M.Ö 3000 ya da 4000 tarihinde, kültüründen diğer medeniyetlere göre öncelikli olarak bahsedilmektedir. Yapılan kazı araştırmalarında çıkan ipek dokuma buluntularında, M.Ö 3000 yıllarında Çin’de ipek böcekçiliği yapıldığı anlaşılmaktadır. Tezgah icadı olarak da bilinen Çin medeniyeti, Çin tezgahları ile birlikte günümüzdeki jakar tezgahlarının başlangıcıdır. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 12: Çin Duvar Dokuma Halısı

Kaynak: (Yağan, 1978, s. 42)

Türkler

Türkler’in çoğunluğu Asya ve Karadeniz bir diğer çoğunluğunda Orta Asya’da yaşadığı bilinmektedir. Dokumacılık Orta Asya döneminde Türklerin önde gelen sanatlarından biri olarak bilinmektedir. El dokumacılığı bu dönemde önemli olduğundan, halkın giyim ihtiyaçlarını dışarıdan almasından ekonomik zorluk çıkaracağından, halk kendi dokumasını dokumaya başlamıştır. El dokumalarında kullanılan en önemli lif yün olmaktadır. Daha sonra kıl-pamuk- keten- kenevir ve ipek olarak gelmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

2.2. El Dokumacılığı

Doğu Karadeniz sömürgeciliğin yüksek olduğu bu tarihlerde karışık ve karanlık olduğundan bölgedeki doğa ve iklim şartları, sosyal ve ekonomik şartlar olarak etkilenmektedir. Bu durum, beslenmeyi olduğu kadar giyimi de etkilemektedir. Erkek giyiminde, pantolona benzer şalvar kullanılmasıyla rüzgar ve soğuk havalara karşı korunmak için baş için fes ve etrafına sarılan bez kullanılmaktadır.

Kadın giyiminde ise takının önemli olması başta görülen fesin kenarlarda sarkıtılan altın paralardan oluşan zincirler kullanılmaktadır. Entari üstünde ceket giyinmekte olup, bir diğer adına Fermene denilmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

2.2.1. Bölgenin Dokumacılığı – Doğu Karadeniz Bölgesi

Karadeniz Bölgesinde, görülen tarihi tezgahlar ve buluntular sonucunda olan dokuma aletleri ile el dokumacılığı en eski tarihe sahip olan bölgeler arasında görülmektedir. Kanıt olarak Kanuni Sultan Süleyman döneminde 1561 tarihli talimat Trabzon için verilmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

“Müslüman ve Hristiyanlar tarafından Karadeniz’den Trabzon’a getirilip sarf olunacak kumaştan yüz akçadan üç akça, getirilen kumaş gemi ile başka bir yere nakledilirse kıymet takdiriyle kezalik %4 akça, Trabzon veya hariçten giden keten bezinden o miktar ve haraca tabi olmayan ecnebi tüccarlardan %5 ve tartılacak eşya için alandan ve satandan bir akça tahsil ve gümrükten kaçırılan eşyanın müsadere edilmesi ve keten damgası için yüz akçadan on akça alınması” Kaynak: (Yağan, 1978, s. 74)

Talimatta, belirtilen kenevir ve ipeğin alım satım işleminin ihracatının gerçekleşmesi için ayrı bir madde olarak yer vermektedir.

2.2.1.1. Dokumaların Ve Kullanılan Tezgahların Tip Ve Çeşitleri

Dokumaların Tip ve Çeşitleri

a) Kenevir ipliğinden yapılan dokumalar; Masa takımı ve peçete, Feretiko, Ketan, Şut bezi

b) Pamuk ipliğinden yapılan dokumalar; Atkı olarak başa alınan Büyük Peştemal, (Bele bağlanan) Dolay Peştemal, Yatak çarşafı, Masa örtüleri, Rize bezleri

c) Yün ipliğinden yapılan dokumalar; Şal, Kilim, heybe v.b

Bu bahsedilen dokumalar haricinde, ağırlık taşımaya yarayan ip yerine kullanılan dokumaya bel bağı denilmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Dokuma Çeşitlerinin Sınıflandırılması

a) Kenevir ipliği: Tüm işlemlerinde (ekilmesi-bükülmesi-taranması) sonra tamamen yerli olan el yöntemi ile iplik haline getirilmektedir. Kenevir ipliğinin dokumacılık da oldukça önemli bir yeri olmaktadır.

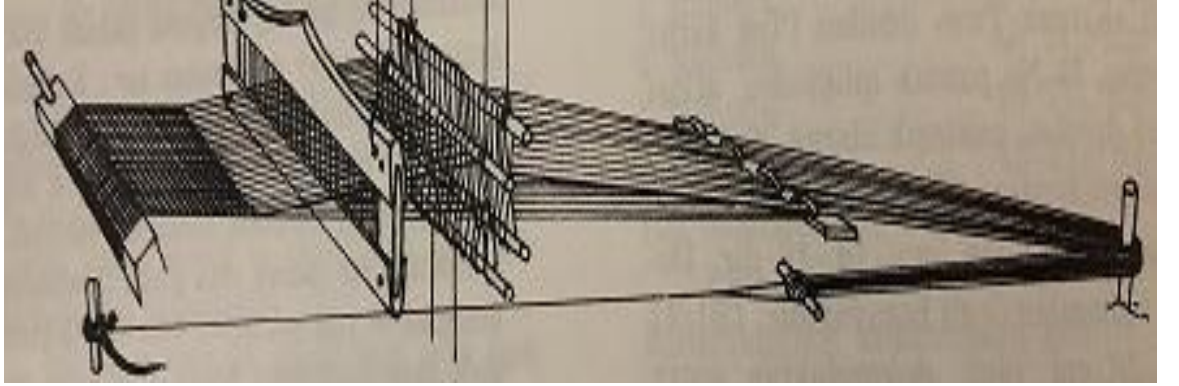
b) Pamuk İpliği: Pamuk ipliği bölgede yetişmediği için dokumacılık olarak pamuk ipliğinin önemli bir yeri vardır. Talep edilen kalite ve kalınlıklarda ham olarak getirildikten sonra talep edilen renklerde iplik boyama işlemi uygulanmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

c) Yün ipliği: Yerli hayvanlardan kırparak iplik haline getirilmekte olup, kalın yün kumaş dokumasında uygulanmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

Dokuma Tezgahlarının Tip Ve Çeşitleri

Tarih öncesinden gelen Anadolu'daki el dokumacılığı ile birlikte dokuma tezgahlarının ve bunu yanı sıra dokuma araç gereçlerinde de bir yere sahip olmaktadır. Başlıca buluntular sonucundaki tezgahlar şöyledir:

a) Andi Tezgahları: Eskiden kullanılmış tezgahlar olan kenevir dokumaların dokunduğu tezgahlara denilmektedir.

Resim: 13: Andi Tezgahı Örneği

Kaynak : (Yağan, 1978)

b) Peştemal Tezgahları: Üç gruptan oluşmaktadır.

b.a) Yüksek Tezgahlar: Mekik el yardımıyla çalışmakta olup, iki ayaktan oluşan tezgahlara denilmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

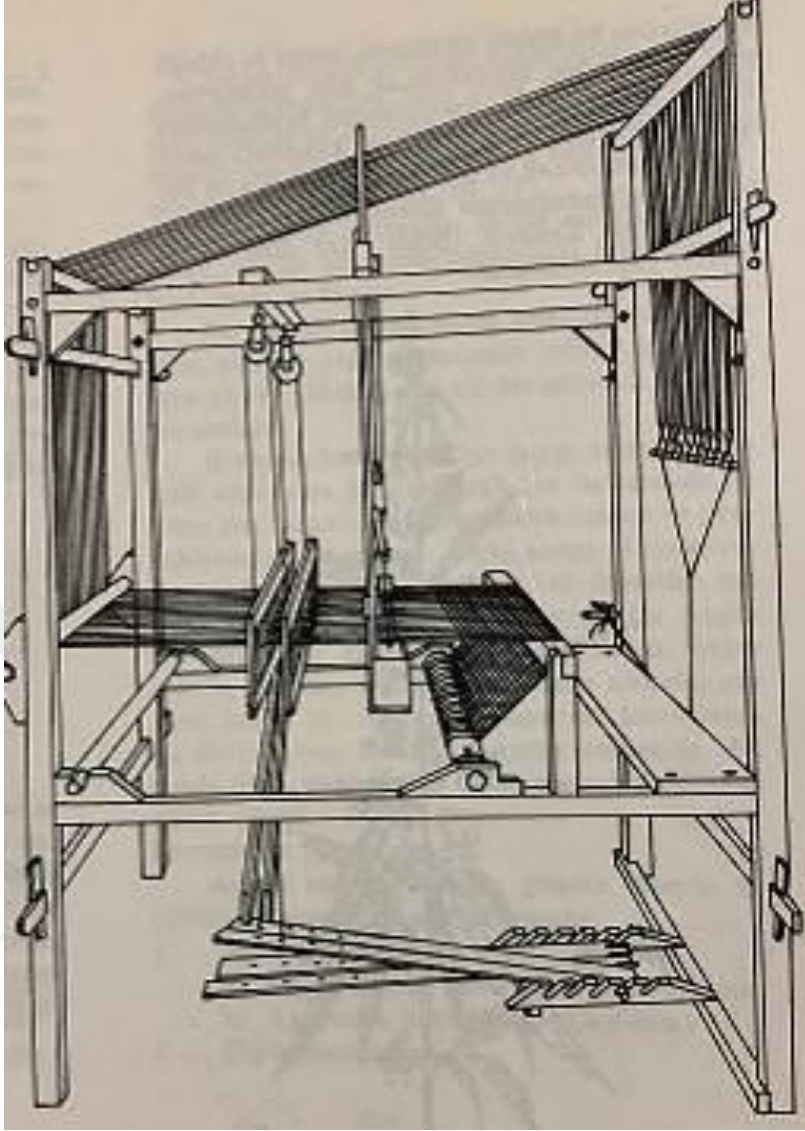
b.b) Çukur Tezgahlar: Görüntü olarak yüksek tezgah ile aynı olmakta olup, oturularak dokuma yapılan tezgahlara denilmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 13.1: Çukur Tezgah Tipi (Rize-1969)

Kaynak: (Yağın, 1978, s. 10)

- c) Kamçılı Tezgahlar: Hız ve verimli olan bir tezgahlar olmaktadır. Mekik kamçı ile atılarak dokunma işlemi uygulanmaktadır. Kaynak: (Yağın, 1978)

Resim 14: Kamçılı Tezgah Tipi (Rize-1969)

Kaynak: (Yağın, 1978, s. 77)

- d) Şal Tezgahları: En eski kullanılmış tezgahlar olarak söylenmektedir. Kalın iplikler elde edilerek şal tezgahlarında dokunan, dokumaya zıpka denilmektedir. Kaynak: (Yağın, 1978)

2.3. Peştamal

(Büyük -Makaslı - Baş Peştamallar), Yatak arşafları, (Potlu- Düz arşaflar)

Peştamalın tarihte tam olarak başlangıcı kesin olarak bilinmemesine rağmen, dokuma sanatı ile yakın bir geçmişe sahip olarak kabullenilmektedir. Farsça bir kelime olan Pşt-mal sözünden türetmektedir. Arka rtn şey anlamını taşımaktadır. Farklı renklerden, ince şerit gibi dokunmuş dokuma bezlere denilmektedir. İpekten dokunan dokumaya futa denilmektedir. Atkısı sık ayarda zgs ise seyrek ayarlanarak dokunmaktadır. Asurlular döneminde başlamış, firavunlar dahil olmak üzere, gözlemlenen kabartma taş motiflerinde de mahrem yerlerini kapatılan dokuma bez olan giysilerle rtnmektedir. Bu dokuma bezlere peştamal denilmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 15: Topkapı Sarayı Müzesi, Silahtar Hazinesi

Kaynak (Yağan, 1978, s. 97)

Peştamal, kenevir ipliği elde edilip, dokuma tezgahlarında dokunmaktadır. İstenilen renklerden oluşan bu dokuma eşidi Karadeniz bölgesinde gelişmektedir. Peştamalın desen renkleri ağırlıklı olarak siyah seçilmekte olup, en fazla iki renk olarak tercih edilmektedir. Beyaz ve kırmızı olarak oldukça fazla talep edilmektedir. Fakat hızlı kirlenmesini engellemek için siyah tercih edildiği için karşılık gelecek renkler -Yeşil- Mor- Mavi- gibi renkler ile dokuma yapılmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

Yapılan futalar nlenmiş olan, ipek dokumaları İran Keşan ilçesinden getirilmektedir. Peştamalların benzerliğinden dolayı ceşan (keşan) denilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

İKAT DOKUMA TEKİNİĞİ VE GELENEKSEL EL SANATLARI

1. MAKASLI TARAKLI DOKUMALARDAKİ BOYAMA TEKİNİĞİ OLAN İKAT DOKUMA

1.1. İkat Dokuma Tekniğini Tanımı

Makaslı ve taraklı olarak bahsedilen bu dokuma tekniğine tekstilde rezerve boyama denilmektedir. Rezerve boyama olarak da söz edilmekte olup, boyama tekniğı uygulanmasında ise ikat olarak bahsedilmektedir. Endonezya dilinde mengikat olarak kullanılan terim karşılığı olan bağlama ile anlama gelmektedir. Kaynak: (Yağın, 1978)

Bu tekniğın uygulaması tarihte kesin olarak bilinmemektedir. Orta Asya, Güneydoğı Asya ve Hindistan’da büyük önem verilmektedir.

‘‘Resist Dyeing’’ (Rezerve Boyama), Suyu karşı dayanıklı olan özel cisimlerle boyama tekniğinin uygulamasını sağlamaktadır. Farklı amaçlar ile kullanılan baskı tekniğinin kumaş üzerinde sadece görölmektedir. İkat dokuma tekniğinde ise istenilen dokumanın yapılması için, kullanılan ipliklerin boyanın içine çektikten sonra uygulama gerçekleştirilmektedir. Kaynak: (Yağın, 1978)

1.1.1. İkat Boyama ve Uygulama Teknikleri

İkat Boyama tekniğı 3 farklı grupta uygulanmaktadır.

-Batik, -Plangi, -İkat

Batik ve Plangi dokuma üzerinde yapılan boyama tekniğinden oluşmaktadır. İkat ise iplik üzerinde sadece boyanma tekniğı ile dokuma işlemi gerçekleştirilmektedir. Kaynak: (Yağın, 1978)

Batik

Dokunan kumaşların üzerine farklı olan desenli motiflerin boyama tekniği ile aktarılmasından oluşmaktadır.

Bu teknikte, kullanılacak kumaş yüzeyine istenildiği gibi boyanmasını istenmeyen yerler suya dayanıklı olan bir cisim ile kapatılmaktadır. İstenilen renk elde edilene kadar boya havuzunda bekletilmektedir. Kurutma işlemi sonrası istenilen diğer bölümlerde kapatma yapılarak ve işlem tekrarlanmaktadır. Daha sonra kapatmalar çözülmemektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Bir diğer bir batik işlemi ise kumaş yüzeyinde istenilen bölgelere balmumu kullanılmakta olup, öncelikle kapatılması istenilen yerlere mum ile kapatılmaktadır. Bu şekilde istenilen desen elde edilmekte olup, boyama havuzuna bırakılmaktadır. Batikte ilk kullanılan renk mavi olduğundan, mavi baskı denilmektedir. Renklerin yoğunluğuna göre uygulanması dikkat edilmesi gerekmektedir. İkinci uygulanacak renkte mumlar kazındıktan sonra mavi olarak kullanılacak yerler kapatılmaktadır. Daha sonra tekrar boyama havuzuna batırılmaktadır. Sıcak su ile yıkandıktan sonra ütüleme yöntemi ile üzerindeki maddelerden arındırmak gerekmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 16: Batik Uygulama Çalışması

Kaynak: (Ekelik, Batik Uygulama Çalışması, 2017)

Plangi

Endonezya dilinde çok renkli nokta anlamına gelmektedir. Batik tekniğinde olduğu gibi, kumaş yüzeyine desenleri belirterek boyama tekniği olarak uygulanmaktadır. Kumaş, boya havuzuna batırılmadan önce suya karşı dayanıklı olan ip ile kapatarak boyama tekniği uygulanmaktadır. Kumaş üzeri istenilen desen ipler ile noktalar şeklinde büzerek bağlanmakta olup, batikteki gibi su geçirmesini engellemek gerekmektedir. Batikteki gibi işlem aynı şekilde tekrarlanmaktadır.

Kaynak: (Yağın, 1978)

Batik ve Plangi arasındaki fark, kapatılarak yapılan boyama tekniğinden yapılan batik net bir görünüme sahip olmaktadır. Plangi ise bağlamalardan kaynaklanan dağılımdan daha şeffaf görünmektedir.

Resim 17: Plangi İplik boyama

Kaynak: (<https://shiborigirl.wordpress.com/>, 2006)

İkat

İkat, batik ve plangi boyama tekniği gibi uygulanmaktadır. Bu iki uygulamadan fark olarak kumaşa uygulanarak değil dokunacak ipliğe boyama tekniği uygulanmaktadır. Kaynak: (Yağan, 1978)

“World Heritage Encyclopedia” İkat tekniğini şu şekilde tanımlamıştır. “İsim olarak ikat, ip,iplik, düğüm anlamına gelmektedir. Bitmiş ikat kumaşı, “tali” denilen iplik, halatın ikatından yani bağlanmasından, düğümlenmesinden sonra “celupan” yani boya içerisine batırılır ve “berjalin” dokuma işleminden sonra berjalin ikat olur ve kısaca ikat olur.” (Yulo,2015,s.6.) (Teker, 2017, s. 2) İkat tekniğinde, uygulamaya başlamadan önce desen planlamasının yapılması gerekmektedir. Boyama tekniğinde ipliklere bütün olarak bağlama yapılmaktadır. Koyu rengin kullanılacağı yerler kapatılmakta olup, kapatılmayan diğer yerlerde ise açık renk uygulanmaktadır. Bağlama yaparken boyanın istenmeyen yere geçişini engellemek için sıkıca bağlanması gerekmektedir. Belirli uzunlukta olması gereken iplerde, boyama aşamasından sonra dokumada istenilen desen elde edilmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

Resim 18: İpekli deseni – Buhara

Kaynak: (Yağın, 1978, s. 141)

İkat Boyama ve Uygulama Teknikleri

üç farklı yöntem de uygulanmaktadır.

a) 1.Yöntem: (Atkı İplikleri Üzerine Uygulama) Sadece atkı ipliklerin üzerine bağlama işlemi uygulanmasında, atkı ipliği boyama tekniği ile renklendirilmektedir. Çözüğü ipi tek renk olması gerektiğinden dokuma sonrasında sadece atkı efekti olan doku elde edilmektedir.

b) 2.Yöntem: (Çözüğü İplikleri Üzerine Uygulama) Sadece çözüğü ipliklerin üzerine bağlama işlemi uygulanmaktadır. Çözüğü ipliği boyama tekniği ile renklendirilmekte olduğundan, atkı ipi tek renk olmaktadır. Dokuma sonrası sadece desen çözüğü ipin de görülmektedir.

c) 3.Yöntem: (Hem Atkı Hem Çözüğü İplikleri Üzerinde Uygulama) Çözüğü ve Atkı ipliklerinin bağlama işlemi sonrası boyama tekniği uygulanmaktadır. Boyama sırasında desen planlamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Boyama işlemi sonra sarılarak tezgaha yerleştirilmektedir. Bez ayağı, kırık dimi ya da saten örgü çeşitleri kullanılmaktadır. İpek iplik tercih edilmekte olup, görüntü bozukluğu yaşanmaması için çözüğü ve atkı iplikleri aynı cinsten olması tercih edilmemektedir. Atkı ve çözüğü ipliklerini farklı kullanmak için ipek ya da pamuk tercih edilmektedir. İplikler bükümlü olduğundan, pamuk tercih edilirse atkı ipi tek kat ve çözüğü ipi çift kat bükümlü olarak kullanılması gerekmektedir. Kaynak: (Yağan, 1978)

2. GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI

Geleneksel El Sanatlarının gelişimine Selçuklu devleti ve Osmanlı döneminde önem verilmekte olup, günümüzde de devam etmektedir.

“Ülkemizde, Cumhuriyetin ilk yıllarında yüzde sekseni kırsal alanda yaşadığı, tarımsal ve hayvancılıkla geçinen, günlük gereksinimlerinin çoğunu el emeğine dayalı üretimle karşılayan bir nüfusa el sanatlarının önemi yadsınamaz” Kaynak: (Öztürk, 1994, s. 7)

Daha sonraki yıllarda ise nüfus artışının merkezi yerleşmeye geçilmesinden, sanat kavramının konuşulması, el sanatlarında önemin arttığı görülmektedir. Cumhuriyetin yayılması ile daha sonraki yıllarda ‘Güzel Sanatlar Akademisi’ olan okullar açılarak Geleneksel Türk El Sanatları eğitimleri verilmektedir. Günümüzde de devam etmektedir. El Sanatı belirli araç gereç ve el işçiliği yardımı ile ürünlerin elde edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Kaynak: (Öztürk, 1994)

2.1. Geleneksel Türk El Sanatlarının Çeşitleri

Taş-Alçı

Selçuklu döneminde mimarlıkta kullanılan malzemelerde tuğla ve alçı kullanılmaktadır. Anadolu’da Selçuklu devletinin kullandığı ana malzeme taş olmaktadır. Taşın farklı çeşitli özellikleri bulunmaktadır. Türk mimarisinde farklı taş çeşitliliğinin kullanılmasına rağmen mermer cinslerinin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. “Türk mimarlığında kullanıldığı yerler, minare, mihrap, mimber, kemer, tonozlar, sütun ve sütun başlıkları, kapı ve pencere söveleri, konsollar, silmeler, çeşme, havuz ve fiskiyelerdir.” (Sözen, 1998, s. 20) Taş işçiliğinde, oyma ve kabartma teknikleri kullanılarak uygulanmaktadır.

Resim 19: Divriği Ulu Camisi Batı Kapısı 1228-1229

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 20)

Selçuklu ve Osmanlı devleti döneminde, yapılan mimariler sağlamlığı ve yalınlığı ön planda görülmektedir. Alçı kabartma olan süsleme tekniğinin iç mimarisinde de görülmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Malakari ve Ustuka (Bezeme) süsleme teknikleri olarak uygulanmaktadır.

Malakari Bezeme, harçlı olan duvara üzerine hazırlanmış desen eklenmektedir. Tebeşir tozunu alçıya ilave ederek yapılan harç uygulanarak, malakari malası ile süsleme tekniği oluşturulmaktadır.

Ustuka Bezeme, kireç, tebeşir, yumurta beyazı, tutkal, alçı ve su ile hazırlanan bir harçla uygulanmaktadır. Kabartma tekniği olarak da görülmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Ahşap-Sedef

Ahşap, mimarlıktan önce üç boyutlu kavramının düşünülüp, beceri gelişmesi için Türk sanatında marangozluk olarak bilinmektedir. Ahşap farklı malzemeler kullanılarak, farklı tekniklerde uygulanarak çeşitliliği de yaygın olarak görülmektedir. İşin önem düzeyine göre ceviz, elma, armut, sedir, abanoz, gül, şimşir, meşe ve çam gibi ağaçlardan bulunmasına özen gösterip uygulanmaktadır. Ahşap sanatında, kullanılan, malzeme önemi kadar uygulanılacak teknikte önemli olmaktadır. Tutkal kullanılmadan geometrik şekillerin çerçeveye uygulama tekniğine künde kari denilmektedir. Dikkat ve el becerisi oldukça önemli olmaktadır. Ahşap parçalarının birbirine yapıştırılarak geometrik desenlerin üzerine işlenmesine ise taklit künde kari denilmektedir. Farklı cinslerde kullanılan ağaçlarda genellikle oyma tekniğinin uygulandığı görülmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 20: Kur'an Mahfazası 1501-1506

Kaynak : (Sözen, 1998, s. 34)

16.yy ve 17.yy yaygın olarak kullanılmakta olan sedef görülmektedir. Sedef Ahşap üzeri veya tek olarak görülen sedef, gömme kaplama ve macunlama tekniklerinden yapılmaktadır. Kaynak: (Sözen, 1998)

Maden

Türkler’ de maden sanatı, yapılan kazı araştırmalarında da görüldüğü gibi tarihte büyük bir yere sahip olmaktadır. Orta Asya’da yapılan kazılardaki kurgan eserleri maden sanatının geniş bir yelpazeye sahip olmasını kanıtlamaktadır.

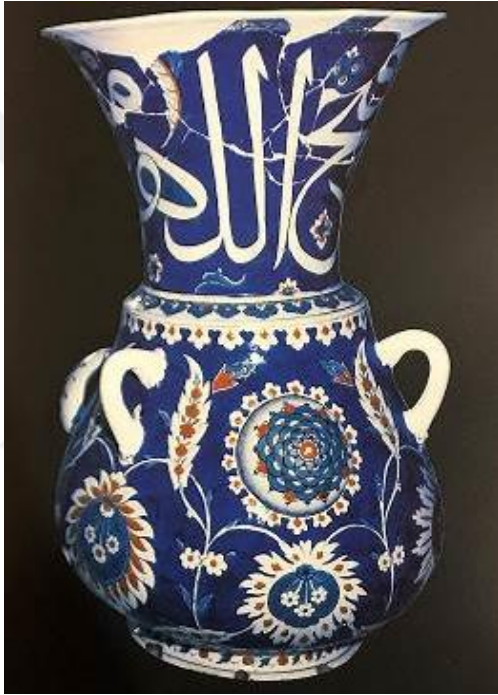
Resim 21: Tombak Tepsi 16.yy

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 52)

Selçuklu döneminde maden sanatı önemli bir yere sahip olmaktadır. Genellikle altın ve gümüş işleme kullanılmakta olup, sıklıkla kullanılan altın gümüş gibi malzemelerin azalmasından dolayı farklı teknikler bulunmaktadır. Zeminde kullanılan ana malzeme altın olduğundan, gümüş yerine pirinç ve bakır üzerine altın malzemelerini kullanılarak gömme tekniği uygulanmaktadır. Kaynak: (Sözen, 1998)

Çini- Seramik

Çini 8.yy Uygur sanatının tarihine kadar dayanmaktadır. Türkistan'da çiniye kaşı denilmektedir. Osmanlı dönemindeki çiniler renkli olup bitki desenlerine yer verilmektedir. Osmanlı döneminde başkent olan İznik ilçesinde çini yapımı önemli olarak bilinmektedir. Çini, kilin pişirilme işleminden sonra farklı motifler yapılan seramiklere denilmektedir. Selçuklu ve Osmanlı dönemindeki çiniciliğin gelişmesinin diğer sebebi de Anadolu dışında diğer merkezi yerlerde de görülmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 22: Kandil – İznik Çinili Köşk

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 79)

Seramik Sanatı, günümüze kadar çini sanatı gibi korunma özelliği olmadığından buluntulara az rastlanmaktadır. Osmanlı döneminde seramikler kırmızı hamurdan yapılmaktadır. Sır altı tekniği ile farklı boyalar ile kaplanmaktadır. Kaynak: (Sözen, 1998)

İznik'te yapılan kazılar sonrasında tabak ve kaseler bulunmaktadır. Bulunan bu ürünler de bazıları sırlanmış, bazıları sırlanmamış ürünler görülmektedir. Seramik sanatının önemi, ‘‘ 15. yüzyılın sonlarına doğru beyaz hamurun kullanılmaya başlamasıyla gerçekleştirildi.’’ (Sözen, 1998, s. 62)

Farklı dönemlerde üretilen seramiklerde Haliç işi, Şam işi ve Rodos işi olarak adlandırılmaktadır. Haliç işi seramiklerde, mavi- beyaz renkler kullanılarak bitkisel ve hayvansal figürlerden motifler yapılmaktadır. Parlak renkler kullanıldığı görülmektedir. Bu dönemde kullanılan renk koyu mavi olmakla beraber koyu yeşil tonlarının kullanıldığı da görülmektedir. Şam işi olarak görülen seramiklerde, Çiçek motifleri kullanılmaktadır. Doğal ve mat renkler kullanıldığı görülmekte olup renkleri haliç işindeki seramikler gibi aynıdır fakat daha soluk olarak görülmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Rodos işi seramiklerde, Belirli bir kompozisyon yapılarak hayvan ve bitkisel figürler kullanıldığı görülmektedir. Lacivert, yeşil, kırmızı, beyaz tonları kullanılarak yapıldığı görülmektedir. Çini hamurunun dış yüzüne farklı bir renk vermek için yapılan uygulamaya astarlama işlemi denilmektedir. Sırlama işlemi, karışımli maddeyi çini yüzüne sürülmesiyle birlikte pişirilme işlemi yapılmaktadır. Sır altı tekniğinde ise çini hamuru üzerine renk karışımını sürülmesi üzerine sıranın üzerinde akıtıldıktan sonra pişmektedir.

Belirli biçimlerde kesilen motifli seramiklerin yan yana belirli bir kompozisyon ile uygulama tekniğine mozaik çini denilmektedir. Üç teknikle uygulanmaktadır. Kakma; Farklı renklerde kesilmiş çini seramiklerin aynı yüzeye uygulanmasına denilmektedir. Kazıma ve sahte mozaik tekniklerde; Alçıların yüzeyinde çizilmiş motiflerin kazıma işlemi uygulayarak kabartma oluşturmaktadır.

Cam

Camın uygarlık tarihi kadar geçmişi olarak bilinmektedir. Selçuklu devletinde, oyma ve kesme teknikleri kullanılarak hem elde hem de çarkta cam işlerini yaptıkları bilinmektedir. Osmanlı devletinde de, cam işçiliği ilerlemektedir. Camcılık sanayi haline gelmekte olup, Cam ocakları kurulmaktadır. Çubuklu ve Paşabahçe de atölyeler kurulduğu bilinmektedir. Genellikle Çeşm-i Bülbül olan eşya yapılmaktadır. Beykoz

da kurulan cam atölyesinde ise renkli, renksiz, opal cam gibi farklı üretimler yapılmaktadır. “Çeşm-i bülbül Farsçada bülbül gözü denilmektir.” (Sözen, 1998, s. 60) Üfleme tekniği kullanılarak renkli ve renksiz cam karışımlarından oluşmaktadır. Türk mimarlığında ise cam sanatının önemi büyük olup günümüzde ise devam etmektedir.

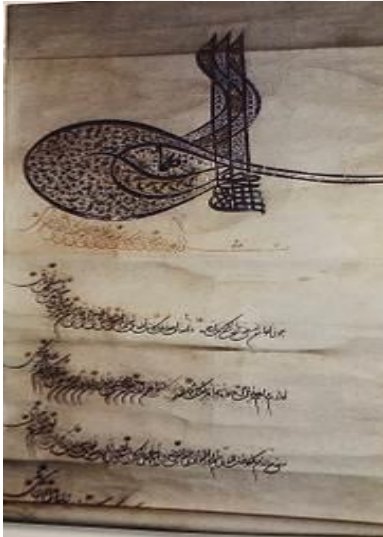
Resim 23: Çeşm-i Bülbül 16.yy

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 85)

Hat

“ Hazret-i Muhammet’ den, Kur’an-ı Kerim’in toplanmasından sonra, İslam dinin bilime verdiği özel önemin etkisiyle, çok sayıda katip yetişmiş, doğal olarak büyük aşamalar göstererek mimarlık, bezeme ve musiki gibi önemli bir sanat kolu olmuştur.” (Sözen, 1998, s. 92)

Yazıların başlangıcı olan düz ve sade olan yazıya kufi denilmektedir. Hazreti Ali'nin bulunduğu söylenmektedir. Hat Sanatı, Abbasilerden sonra, Türkiye ve İran'da gelişimini sürdürmektedir. Hat sanatı ile uğraşan kişilere hattat denilmektedir. Yazıların normalden daha büyük olarak icra edilmesine celi yazı denilmektedir. Osmanlı döneminde, alınan kararlar divan da görülmekte olup alınan kararların yazılma çeşidine divani yazı denilmektedir. Antlaşmalarda ve verilen fermanlardaki yazı çeşidine ise celi divanı denilmektedir. Hat Sanatı yazılan yazının kalemdeki ucuna göre değişiklik göstermektedir. Hat Sanatı mimarlıkta bezeme olarak kullanılmakta olup, çini üzerindeki yazıların da buna örnek olarak gösterilmektedir. Farklı kalıp tekniklerinden kullanılarak uygulanmakta olan Hat sanatının mürekkebi ise isten elde edildiği bilinmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 24: Padişah Fermanı Ferman

Kaynak (Sözen, 1998, s. 93)

Tezhip

Tezhip Sanatı Selçuklu dönemi zamanında görülmektedir.

“Arapça altın anlamına gelen ‘zeheb’ kelimesinden türetilen tezhip’in Türkçe’deki karşılığı altınlamadır. Tezhip edilmiş eserlere ‘müzehheb’, bu sanatla uğraşan kişilere de müzehhib adı verilir.” (Sözen, 1998, s. 104)

Halkar ve zerefşan teknikleri kullanılmaktadır. Belirli ölçülerde çalışılarak, altın varak ve boyalar kullanılarak ortaya çıkmış bir sanat olarak bilinmektedir. Geometrik desenler kullanılmakta olup, altını varak şeklinde yapıştırılan desenler kahverengi kağıtlar üzerine uygulanmaktadır. Altının yanı sıra mavi, beyaz siyah renklerde görülmektedir. Türk Tezhip Sanatında hazırlanan gerçek altın varaklama ezme ve sulu olarak kullanılmakta olup, serpme ve püskürtme olan tekniklerde kullanılmaktadır. Tezhip Sanatı, kitap sayfalarında kullanılmakta olan başlık olarak adlandırılan bezemelere denilmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 25: Tezhipli Kur'an-ı Kerim 1583

Kaynak (Sözen, 1998, s. 107)

Minyatür

Uygurlu devleti döneminde görülen duvar resimleri, günümüzde olan minyatür sanatının da gelişimindeki en büyük örnekleri olarak gösterilmektedir. Türklerin Müslümanlığı kabul etmesiyle birlikte diğer sanat dalları ile birlikte minyatür sanatının da geliştiği görülmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

“Artukluların himayesinde resimlendirilen eser Kitap fî Ma’rifetil Hiyelil-Hendessiye’dir.” İnsan ve hayvan figürleri kullanılmakta olup su saatleri, müzik aletleri gibi dönemin yaşam tarzını anlatmakta olan eser olarak görülmektedir.”

Resim 26: Ebulizz İsmail b. Er-Rezzaz el Cezeri- fî Ma’rifetil-HiyelilHendessiye

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 116)

Kaat’ı

Kaat’ı Sanatı, desenlere oyma işlemi yaptıktan sonra deri veya kağıt üzerine uygulama yapılmasına denilmektedir. Kağıtlardan elde edilen motiflerde yazı, hayvan ve bitki figürleri genellikle kullanılmaktadır. Oyma işlemi keskin uçlu bıçak ile tutkal gibi kalıcı bir yapışkanla uygulanmaktadır. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 27: Kaat'ı Örneği

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 152)

Deri- Cilt

Günlük yaşamda kullanım rahatlığı ve dayanıklılığı açısından, Türklerde deri sanatının tarihi olarak kesin bir bilgi verilmemektedir.

Deriden üretilen eşyalar arasında cilt, ayakkabı, çizme, ok, yay gibi ürünler görülmektedir. Farklı motiflerde hazırlanmış derileri, farklı renkte olan bir diğer zemine birleştirmek için kenarlarını ipler kullanılarak gizleme işlemi uygulanmaktadır. Bezemeleri bir araya getirmek için yapılan bu tekniğe aplike denilmektedir. Desenlerin kalıplara oyulma işleminden sonra deri üzerine uygulanarak

baskı tekniğinin uygulanması cilt, ayakkabı, çizme gibi örneklerde görülmektedir. Geleneksel bir sanat olan gölge oyunundaki figürlerin deriden yapıldığı bilinmektedir. Ayrıntılara dikkat edilerek, büyük bir titizlik ile yapılan eserlerin ciltlenmesi, deri için önemli bir yer tutmaktadır. Ciltler, Türk üslubunda da bilim ve sanat açısından ayrı bir yerde olmaktadır. Her dönemde aynı renk ve teknikler kullanılmamakta olup, farklı renkler ve yeni tekniklerde yapılan ciltleme işleminin isimleri ise farklılık göstermektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 28: Şemse Cilt örneği

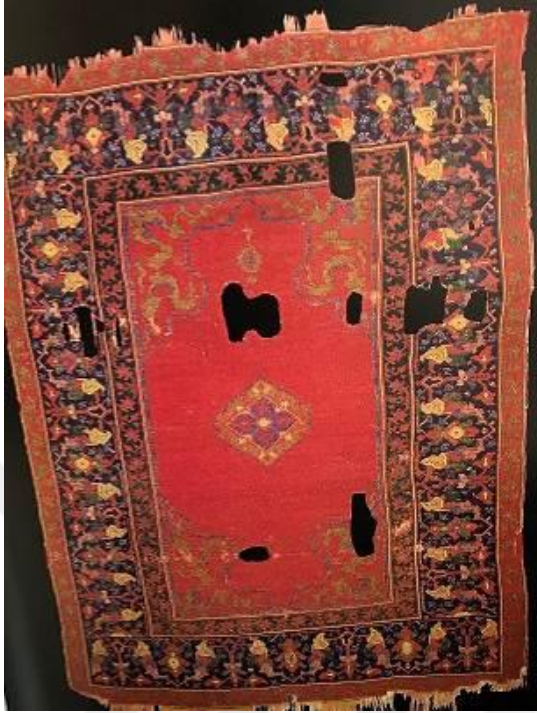
Kaynak (Sözen, 1998, s. 161)

Halı- Kilim

Halı Sanatı Türk sanatı olarak da bilinmekte olup, gelişimi Anadolu Selçukluları döneminde başlamaktadır. Bu dönemde, geometrik desenler kullanılarak bitkisel desenler ile benzetilerek zeminin kapladığı görülmektedir. Kırmızı, kahve ve yeşil renkleri kullanılmaktadır.

1906-1908 yılları arasında Doğu Türkistan'da yapılan kazılarda, M.Ö olarak tarihi bilinmekte olan dokuma halı buluntusu ile Rusya'da yapılan kazı

araştırmalarındaki dokuma buluntusu ile birlikte 1.83x2 boyutunda olan bu halı Rusya Leningrad Ermitaj Müzesinde sergilenmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 29: Uşak Seccade 16.yy

Kaynak (Sözen, 1998, s. 169)

Osmanlı Döneminde, önemli olarak bilinmekte olan uşak halıların kenar süslemelerinde bitkisel desenler kullanılmaktadır.

Resim 30: Bergama Halı Örneği 16.yy

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 170)

Karelerin bölünerek, içlerine geometrik ve hayvan figürleri ile süslendiği görülmektedir. Bir diğeri ise karelerin tek bir desende olup içlerine bitkisel desenlerin işlenmekte olmasıyla bergama üretimi olarak bilinmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Halı sanatında, farklı tezgahlar gelişmekte olup, genel olarak dik tezgahlar kullanılmaktadır. Tezgah üzerinde yapılan düğüm ve atkılarının sıkışması için tarak kullanılmasına kirkit denilmektedir. Tezgah üzerinde görülen çözgü ipliklerine argaç, atkı ipliklerine arış denilmekte olup tek olarak görülen sıraya ise düğüm denilmektedir. Çift çözgü ipliğine atılan düğüme, gördes ve türk düğümü denilmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Gördes düğümü ile Türk halılarının çoğunluğunda görülmekte olup kullanılan iplik ve boyların kalitesi önemli olarak bilinmektedir. Seccadeler örnek verilmektedir. Türk dokumacılığında bir diğer bölüm olan kilimlerin, farklı teknik ve motifler kullanılarak dokunmaktadır. Dik tezgahlarda dokunmakta olan kilimler, her iki yüz de aynı renk ve motifler görülmektedir. Bitki ve hayvan figürleri kullanılmaktadır. Kaynak: (Sözen, 1998)

Kumaş-İşleme- Örme

Türk kumaşçılığı farkı desen, malzemeleri ve teknikleri bir arada kullanarak kumaş elde etmektedir. Türk Kumaşçılığı için kumaş, önemli bir yer edinmektedir. Türk kumaşları için tarihi olarak kesin bir sonuç elde edilmemektedir. 5. yy rastlanan mağara resimlerindeki belirgin renklere ve figürlere sahip olması, Türk kumaş sanatının örnekleri olarak gösterilmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Selçuklu döneminde, minyatür ve çini sanatında belirgin olan figürler olduğu gibi kumaş üzerinde de görülmektedir. Osmanlı döneminde hükümdarların kaftanları saklama geleneğinden günümüzde de çok net görülmektedir. Türk kumaş sanatı, dokuma tekniği ile yapılmaktadır. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 31: Tören Kaftanı

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 197)

Farklı cins kumaşlar üzerine farklı renk iplikler kullanılarak yapılan bezemeye işleme denilmektedir. İşleme Sanatı her dönem içerisinde farklılıklar görülmekte olmasına rağmen, geleneksel çizgisini bozmadan farklı desenler, teknikler ve malzemeler kullanılarak oluşması görülmektedir. Türk El Sanatlarından olan örme ise ince örgü olarak bilinen ve farklı aksesuarlarda kullanılarak (danteller, oyalar gibi) giyim eşyalarında görülmektedir. Danteller, el veya tığ kullanılarak elde edilmesiyle, Osmanlı döneminden günümüze kadar hala devam etmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Oya ise Geleneksel el sanatımız için önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Oya, kullanılan malzeme ve araç gerece göre farklılık göstermektedir. İğne, tığ, firkete oyası olarak araç gerece farklılık göstermekte olup, boncuk, pul, kordon, koza oyası gibide malzemesine göre farklılık göstermektedir. Geometrik desenler ile birlikte bitkisel figürler kullanılarak bezeme elde edilmektedir. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 32: İşleme Örneği

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 207)

Yazma

Geleneksel el sanatlarımızdan bir diğeri olan yazma günümüzde de devam etmektedir. Yapılan kazı araştırmalarına göre bulunan M.Ö baskı mühürleri Yazma Sanatının Anadolu’da başlandığını doğrulamaktadır. Kaynak: (Sözen, 1998)

El yöntemi ile yapılmakta olan boyalı dokumalar ve kalıp baskılı dokumalar olarak belirtilmektedir. Yazmacılık, farklı teknikler kullanılarak uygulanmakta olan geleneksel el sanatının ustaları tarafından da farklı teknikler kullanılarak geliştirildiği görölmektedir. Sık kullanılan en temel teknikler içerisinde, boyaya daldırma, baskı, fırçayla uygulanan kalem işi olarak bilinmektedir. Desenin yüzeyinin zarar görmemesi için maskeleme tekniği uygulanmaktadır. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 33: El İşçiliği Yazmacılığı Teknikleri

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 211 212)

Tesbih

Tesbih, farkı malzemeler kullanılarak namaz sonlarında kullanılan 33-99-500 ve 1000 taneden oluşan dizlerden oluşmaktadır. Tesbih Sanatı Osmanlı döneminde başlandığı bilinmektedir. Normal bir teşbih de 99 adet dizi bulunmaktadır. Tesbih üzerinde her 33 tanede bir araya konulmakta olan duraklama işaretine nişane denilmektedir. Tesbihin başlığına imame denilmektedir. 500 ve 1000 dizili olan tesbihler dergahlarda zikir için kullanılmaktadır. Kaynak: (Sözen, 1998)

Resim 34: Tesbih Tezgahı

Kaynak: (Sözen, 1998, s. 218)

2.2. Geleneksel Türk El Sanatları olan Ebru Sanatı

Ebru Sanatı geleneksel el sanatlarımızın en önemlilerinden olan kağıt bezeme sanatlarındandır.

Ebru sanatının tarihçesi olarak net bir bilgi verilmemektedir. Eski kitap örneklerinden de görüldüğü gibi kapak veya kenar süslemelerde kullanılan ebru sanatının izleri görülmekte olsa da bir tarih verilmemektedir. Ebru Sanatında kullanılan kağıt yüzeyinde, bulut figürüne benzetilmekte olduğundan farsça bulutumsu anlamına gelmekte olan Ebri denilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Ebru kelimesi, halk dilinde çok eski bir zaman dilimi olmaksızın kullanılmakta olup, El Sanatları ustad olan Necmeddin Okyay'ın ebri olarak kullanmaya devam ettiğinden anlaşılmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Ebru Sanatının kağıt yüzeyinde benzetilmekte olan kaş figürünün farsça ebru olarak verildiği de söylenmektedir. Şemseddin Sami Bey Kamus-ı Türkî sözlüğünde kaş anlamına gelmekte olan ebru kelimesi şu şekilde anlatmaktadır:

“ Ebru: (Aslı Farsça ebri: bulut renginde ve daha doğrusu, Çağatayca ebre: Roba (elbise) yüzü, kürk kabı). Hare gibi dalgali ve damarlı (kumaş, kağıt v.s) Cüz ve defter kabı yapmak için kullanılan renkli kağıt.” (Dere, 2000, s. 14)

Şemseddin Sami Bey' inde sözlerinde bulunmakta olan, Çağatayca ebre anlamına gelen Ebru Sanatının, 15.yy Türkistan'da Çağatay döneminde ortaya çıkması söz edilmektedir. Ebru kelimesinin Farsça olarak Ab-ru olarak su yüzü olarak asıl olarak bilinmektedir. Soluk renkler ile ebru kağıtları üzerine yazılan yazılara hafif ebru denilmektedir. Buna örnek olarak en eski ebru sanatı 1554 yılına ait olmakta olan İran asıllı Hattat ustası Malik-i Deylemi tarafından kaleme alınmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Ebru Sanatçılarının düşüncelerinde ise Ebru, Buhara'da ortaya çıktığı söylenmektedir. Ebru Sanatçısı olan Sadık Efendinin buhara' da bu sanatı öğrendiğini belirtmektedirler.

‘‘Avrupa’da mermer kağıdı (Papier marbre, marmor papier, marbled paper) olarak söylenmektedir.’’ (Sözen, 1998, s. 142)

‘‘Arap aleminde ise Varaku’l-mücezza (damarlı kağıt) olarak tanınmıştır. ‘ (Derman, 1977, s. 8)

2.2.1. Ebru Sanatında Kullanılan Malzemeler

a) Tekne

Ebru Sanatı su ile yapılmakta olan bir sanat olduğundan, en önemli ihtiyacı olan su konulması gereken bir tekne olmaktadır.

Resim 35: Ebru Teknesi

Kaynak: (Ekelik, Ebru Sanatı uygulaması)

Eski dönemlerde tekne, ağaçları istenilen ebatta kesilerek ziftle kaplanarak suyun sızdırılması engelleyerek elde edilmektedir. Günümüzde ise paslanmaz metal kromdan elde edilmektedir. Suyun sızdırmasını engelleyen diğer malzemelerle ebru sanatı yapılmaktadır. Kullanılan plastik veya cam gibi malzemelerden, metal teknede uygulanan ebru ile aynı olmadığı da görülmektedir. Kağıt ölçüsüne göre tekne ölçüsü dikkate alınmalıdır. Kağıdın suda olmasından dolayı rahatlıkla çıkartılması için, kağıt

türüne göre boşluk bırakılmalıdır. Tekne yüksekliği 4-5 cm olmasına dikkat edilmelidir. Kağıdın tekneden çıkarırken çizilmemesi için tekne kenarlarının pürüzsüz olması gerekmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Ebru Sanatının uygulanması gereken yüzeye istenilen formu vermek için suyun kıvamının yoğun olması gerekmektedir. Bunun içinde yapışkanlık özelliğine sahip kıvam arttırıcı malzemeler kullanılmaktadır. Bu malzemeler de genellikle en yaygın olan Kitre ve denizkadayıfı kullanılmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

b) Kitre

Geven ağacının gövdesinden çizilerek elde edilmektedir. Üç defa gövdeden çizilerek elde edilmekte olan kitre en saf maddesini bu şekilde elde edip rengi ise beyaz görülmekte olup şerit şeklinde olmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 36: Kitre

Kaynak: (Dere, 2000, s. 57)

c) Denizkadayıfı

Kitreden sonra bir diğer kıvam arttırıcı madde olarak gelmektedir. Avrupa’da yaygın olarak kullanılmakta olup, Okyanus’tan bulunan su yosunundan elde edilmektedir. Deniz bitkisi olan yosun, kaynatılarak kıvam elde edilmektedir. Günümüzde un olarak üretilmekte olduğundan suda eritilerek kullanılmaktadır. Çözünürlüğü hızlı ve kalıcılığı kitreye göre daha dayanıklı olarak söylenmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 37: Öğütülmüş denizkadayıfı

Kaynak: (Dere, 2000, s. 57)

Öd

Öd, ebru Sanatı uygulamasında bir diğer önemli malzeme olmaktadır. Kıvamlı olan suyun, boyaların yüzeyde kalmasını sağlamak için sığır ödü olarak adlandırılan malzeme kullanılmaktadır. Öd, birçok ilacın da hammaddesi olarak söylenmektedir. Öd, bakterileri engellemekte olup kokusu yoğun olmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 38: Öd

Kaynak (Ekelik, Ebru Sanatı uygulaması)

d) Boyalar

Ebru Sanatında suda erimeyen pigment boyalar kullanılmaktadır. Ebru sanatının ilk zamanlarından kullanılan boya, renklerini toprak boya olarak bilinen renkli kaya ve bitkilerden elde etmektedir. Günümüzde bu görülmekte olup, laboratuvar ortamında bulunamayan renkler geliştirilmektedir. Ebru sanatında, tekne üzerindeki suyun yüzeyinde yüzemeyen boya kullanılmamaktadır. Kullanılan boyanın yağlı veya suda eriyen boya olmamasına dikkat edilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 39: Boya çeşitleri

Kaynak: (Dere, 2000, s. 61)

Ebru Sanatından Kullanılan Boya Renkleri

Zırnık: Arsenik sülfürden elde edilmekte olup zehir özelliğine sahip olduğundan sentetik olarak üretilen boyalardan tercih edilmektedir. Hat sanatında siyah zemin üzerinde de kullanıldığı görülmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

“zırnık üç nevi’dir: biri zehebidir ki, yeşil olmayıp, sarı,saf ve altın gibi şeffaf ola ve bir nev’i zırnık-ı ahmer’dir (kızıl zırnık) ki çetari tabir olunur, topraklısı olmaya ve bir nev’i, siyahtır ve lazım değildir.” (Dere, 2000, s. 60)

Siyah İs: Barut boya olarak bilinmekte olup, bezir yağından elde edilmektedir. Hat sanatı mürekkebi olarak kullanılmaktadır. İs ile osit karışımlarından oluşan siyah boya ebru sanatında kullanılmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Mavi Çivit: Sentetik yollardan elde edilmekte olan parlak boyalara denilmekte olup . indigo ve ultramarin olarak söylenmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Lök: Vişneçürüğü rengi olarak bilinmekte olan ebru sanatçılarının kullandığı bu renge lök denilmektedir. Hindistan’da kurutulan bitki yapraklarından oluşmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Al Bakkam: Hindistan’daki ağaç talaşından elde edilmekte olup rengi kırmızıdır. Bir diğer rengi mor olmasından dolayı, mor bakkam denilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Sülüğen: Oksitlerden oluşmakta olup kırmızılı turunculu bir renge sahip olduğu görülmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Göz taşı: Bakır sülfat taşından elde edilmekte olup mavi renk görülmektedir.

Gülbahar: Demir oksitlerden elde edilir. Rengi pembe görülmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Çamlıca Toprağı: Ebru Sanatları örneklerinde de sıklıkla gördüğümüz bu renk, tütün toprağı rengine benzetilmektedir. Çamlıca Tepesinde ki çamur oranı düşük olan toprağından elde edilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Kayseri Toprağı: Kristal tütün rengine benzemektedir. Su karışımı ile birlikte kullanılabilir. Farklı boyalar ile karıştırılarak kullanılabilir. Kaynak: (Dere, 2000)

Muammer Emin Serkan tarafından bulunan bu renk aşağıdaki gibi durumu özetlemektedir.

‘Fakültenin son sınıfında hocamız Hikmet Barutcugil ’ den ebru öğrenmeye başlamıştık. Hocamız, bize gördüğümüz güzel renkteki bütün topraklardan boya yapılabileceğini anlatmıştı. O yaz memlekete döndüğümde ben de etrafımdaki

toprakları incelemeye başladım. Bir gün evimize bir hanım, elinde kıvıll renkli bir toprakla geldi. Kendisine ne işe yaradığını sorduğumda bana, hamile ve kansızlık

çeken hanımların şifa niyetiyle yediğini anlattı. Rengi çok hoş olan topraktan bir parça aldım; suda eriterek tekneimde deneğiğimde çok iyi netice verdiğini gördüm.” (Dere, 2000, s. 61)

Kayseri toprağı: Şişelenerek firmalar tarafından getirilmesi sağlanmaktadır.

Beyaz: Üstübeç olarak da bilinen, bazık kurşun karbonatından elde edilerek kullanılmaktadır.

Sarı: Solgun ve parlak olarak iki farklı boya kullanılmaktadır. Parlak sarıçiçek desenli ebru sanatından kullanılmakta olup, sentetik olarak elde edilmektedir. Solgun renkte olmayan diğler sarı ise doğall oksitlerden elde edilerek renk karışımı uygulayarak tercih edilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Kırmızı: Cochnile böceğinin kanatlarından elde edilmektedir.

Lahor Çividi: Bitki yaprağının kaynatılarak elde edilen bu renk Pakistan’ın lahor ilçesinden elde edilen mavi renge sahip olarak görölmektedir.

Lotur: Şeker yapan firmaların kullandığı boya çeşidi olarak bilinmektedir.

Kahverengi: Doğall renkte olan topraklar veya sentetik olarak işlenmesinden kahve ve toprak renkleri olarak görölmekte olup ebru sanatında tercih edilmektedir.

Oksit Yeşil: Metal oksit olarak kullanılmakta olup, Ebru sanatında bitki saplarında kullanılmaktadır.

Mor: Sentetik olarak elde edilmektedir.

Günümüzde, bu renkler dışında daha farklı çeşitli renkler sentetik yollardan elde edilmektedir. Toz halinde kullanılacak boyaların ezme işlemi gerçekleştirildikten sonra uygulanmaktadır. Ebru Sanatı geleneğinde, kullanılan toz pigment boyalar el taşı kullanılarak ezilmekte olup akışkan bir kıvıam edilmektedir. Bu kıvıam kaplara konulup, üzerine öd ilave edilerek kullanıma hazır hale gelmektedir. Kaynak: (Dere,

2000) Kayseri toprağı ve lahor çividi olan boyalarda kaba konularak üzerine su ve öd ilave edildikten sonra hazırlanmaktadır. Ezme işlemi uygulanmadan eritme işlemi ile kullanılmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Fırça

Geleneksel Türk el Sanatlarından ebru Sanatının diğer su üzeri uygulanan sanatlardan en önemli farkı fırçadır. Ebru sanatında fırça püskürtme yöntemi ile uygulanmaktadır. Ebru Sanatında kullanılan fırça, at kılı ve gül dalından bağlanarak elde edilmektedir. Ebru Sanatında fırça bağlama önemli bir detay olarak söylenmektedir. Fırçaların iyi bir bağlandığında eşit bir şekilde boyaların dağılması mümkün olmaktadır. Fırça malzeme kalitesi, fırça bağlama kadar önemli olduğundan, at kılının kuyruğundaki sert kıllarından tercih edilmektedir. Bağlanması için kullanılan sap, gül dalından elde edilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 40: Fırça Bağlama Tekniğı

Kaynak: (Dere, 2000, s. 65)

e) Kağıt

Türk ebru sanatında parlak yüzeye sahip kağıtlar haricinde boya emiciliği olan tüm kağıtlar kullanılmaktadır. Kullanılmakta olan pigment boyalar ışığı geçirmekte olduğundan, boya renkleri kağıt rengine göre farklılık göstermektedir. Beyaz bir kağıt da uygulanan desen yapay olup, ekru renkte daha doğal görüntü elde edildiği görülmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Ebru Sanatında başlıca en önemli olan malzemeleri yukarıda detayları ile anlatılmakta olup yardımcı malzemeler ile birlikte ise ebru sanatı tamamlanmaktadır.

Resim 41: Farklı renk Kağıt Örnekleri

Kaynak (Dere, 2000, s. 67)

Yardımcı Malzemeler

Biz: 6 farklı tel kalınlığına sahip olan bu malzeme ebruculuk da, damlalara hareket vererek desen oluşumunu sağlamakta olup boya ayarlamalarını yapmaktadır.

Karıştırma Spatülü: Ebru işlemi öncesi ve sonrası tekne içindeki malzemenin karıştırılmasını sağlamaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Suluk: Boya ayarlaması yapıldığında dikkatli olarak su eklenmesinde kullanılmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Damlalık: Kalın plastikten elde edilmekte olup öd damlatma işlemi için kullanılmaktadır.

Kavanoz: Boya muhafaza ve ebru sanatı uygulanmasında kullanmak için 2 farklı boyut tercih edilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Tarak: Taraklı ebru sanatı uygulanmasında, yan yana çakılmış iğneli malzeme kullanılmaktadır. Yapılacak desene göre iğne sayısı değiştirilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Kağıt Peçete: Ebru Sanatında, çiçek gibi desenler yapıldığında yardımcı malzeme olan bizlerin temizlenmesinde kullanılmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 42: Yardımcı Malzemeler

Kaynak (Dere, 2000, s. 68)

2.2.2. Ebru Sanatının Çeşitlerinin Uygulanması

Battal Ebru

“ Cesur, Kahraman, çok büyük,” manalarına gelen battal, ebruculuk da bütün formların temeli olan ilk ve en önemli formun adı olmuştur.” Kaynak: (Dere, 2000, s. 80)

Battal ebruda fırça darbesiyle dengeli olarak püskürtülen eşit aralıklarda boyanın yüzeyde kalmasında oluşmaktadır. Ebrunun yüzeyde boyayı fırça aracılığı ile

püfkürtülmeden kavanozda karıştırılması gerekmektedir. Sebebi ebrunun yüzeyinde dengeli renkler olmasını sağlamaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

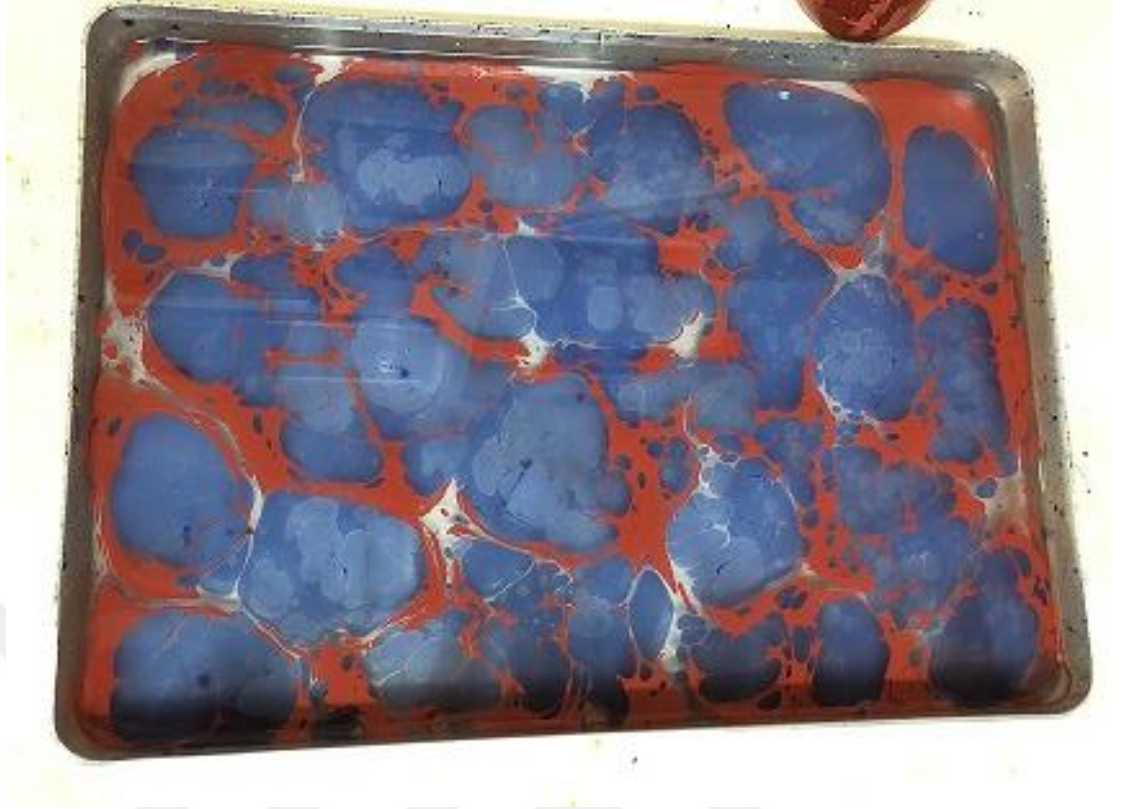
İlk olarak koyu renk kavanoz içerisinde fırça ile fazla boyayı arındırmak gerekmektedir. İki parmağın arasına fırça ile tutturulup diğer elimiz ile destek alıp fırçanın uç kısmına yakın darbe yaparak tekne üzerine eşit bir şekilde gezdirmek gerekmektedir. Bu işlemi, açık ton boyaları kullanarak koyu renk üzerinde tekrar edilmektedir. Boyanın tekne üzerine doyduğunu anlaşıldığı da bırakmak gerekmektedir. Boyanın yüzeyde doyulması tecrübe ile anlaşılmakta olup, bir zaman gerekmektedir. Yüzeye birden fazla boya atılabilmekte olup önemli olan atılan fırça darbeleridir. Kaynak: (Dere, 2000)

Yapılan Ebrunun kağıda yansıtılması için, kenarlarından tutularak tekne üzerine esneterek hava bırakmamaya dikkat ederek bırakılmaktadır. Kağıdın boyayı emmesi için kısa bir süre bekletildikten sonra kağıdın kenarından tekneye sıyrarak çekilmektedir. Daha sonra kurutma tezgahına bırakılmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 43: Battal Ebru Uygulaması

Kaynak: (Dere, 2000, s. 81)

Resim 44: Battal Ebru

Kaynak: (Ekelik, Ebru Sanatı uygulaması)

Gel- Git Ebru

Uygulanan Battal ebru üzerine Biz malzemesi ile farklı hareketler yaparak oluşan şekillerden oluşmaktadır. Bu hareketlerde, zikzak, çizgiler gibi yapılan hareketlerden oluşmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Hareketler yapılacak ebrunun farklı tonlarda renkler uygulanarak yapılması hareketleri daha net belli ettiği görülmektedir. Püskürtülen boyaların yüzeyde oranlarının eşit olmasına dikkat edilmektedir. Aksi halde hareket verirken renklerin karıştığı görülmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 45: Gel-Git Ebru Uygulaması

Kaynak: (Dere, 2000, s. 92)

Resim 46: Gel-Git Ebru

Kaynak: (Ekelik, Ebru Sanatı uygulaması)

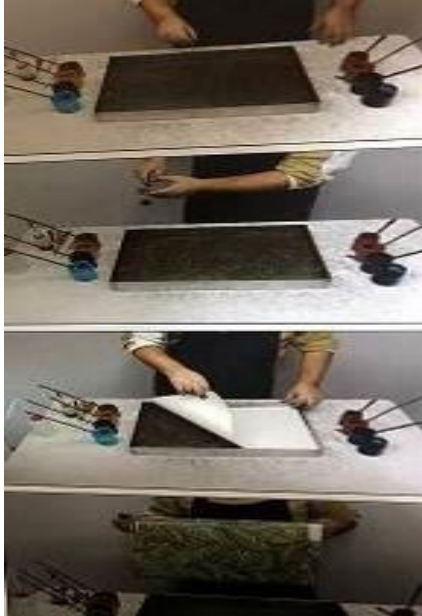
Şal Ebru

Hareket verilerek uygulanan Gel-Git ebrunun yüzeyinde ters yöne doğru ‘‘S’’ çizilerek hareketin dağılmasından oluşan ebruya Şal Ebru denilmektedir. Genellikle Ebru sanatçıları, ebru çalışmalarının zemin desenini Şal ebru ile yapmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Ömer Faruk Dere Şal Ebru Sanatının hikayesini şu şekilde anlatmaktadır.

‘‘ Hocam Hikmet Beyden dinlemişim. Rahmetli Mustafa Düzgünman bir gün atölyesinde çalışırken rasgele hareketlendirdiği bir ebru yaptığı esnada eşi yanına gelmiş. ‘‘ Bu ebruya bir isim bulalım. Şu ebruya bakıp bir isim söyleyebilir misin?’’ dediğinde eşi ‘‘ Bu ebrunun adı şal olsun.’’ demiş ve böylece o zamandan beri bu ebrunun adı şal ebrusu olarak anıla gelmiştir.’’ Kaynak: (Dere, 2000, s. 96)

Uygulanmış şal ebru üzerine görüntüyü bozmamak adına, koyu tonlarda boyalar ile küçük püfkürtmeler atılarak da estetik bir görünüm elde edilmektedir.

Resim 47: Şal Ebru Uygulaması

Kaynak: (Dere, 2000, s. 97)

Resim 48: Şal Ebru

Kaynak: (Ekelik, Ebru Sanatı uygulaması)

Taraklı Ebru

Gel-git ebrusunda yapılan hareketin üzerine, tersi yönünde uygulanmasına taraklı ebru sanatı denilmektedir.

Taraklı ebru çeşidini uygularken boyaların birbirinden ayrılmaması için, boya ayarına özenli bir şekilde dikkat edilmesi gerekmektedir. Farklı aralıklara sahip olan tarak malzemesi ile hareket verildiğinden desenlerin birbirinden ayrı durmaması gerekmektedir. Tarak aralıklarına ve farklı hareketlere göre desen çeşitliliği artmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 50: Taraklı Ebru Uygulama Örneği

Kaynak (Dere, 2000)

Bülbül Yuvası Ebru

Uygulama yapılan Battal Ebru zerine içten dışa hareket yapılarak oluşturulan bu şekillendirmelere bülbül yuvası ebru denilmektedir. Yapılan bu dairesel şekiller farklı ebatlarda görmek mümkün olabilmekte olup, battal ebru, gelgit ebru, taraklı ebru çeşitlerinde de uygulanabilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Hareket verilen tüm ebrular gibi şal ebrusunda da ilk uygulanan boyanın koyu renk olmasına zen gösterildiğinde istenilen hareketin ortaya çıkmasını etkilemektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 49: Bülbül Yuvası Ebru rneği

Kaynak: (Dere, 2000)

Kumlu - Kılçıklı Ebru

Hat sanatının iç ve kenarlarında kullanılmakta olan ebru çeşitlerinden olmaktadır. Boyanın suyu az olan kıvamlı bir teknede bekletilerek damlalık ile damlatılarak belirli aralıklarda bekletilerek oluşmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Su yüzeyi kıvamlı olduğundan, damlatılan boya bekletildikten sonra yüzeyde çatlak ve kum görünümü elde edilmektedir. Boyanın damlatılmasıyla beklenen süre arttığında çatlayan yüzeyde ‘v’ görünümü elde edilmekte olup bu duruma da kılçıklı ebru denilmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 51: Kumlu- Kılçıklı Ebru Uygulaması Örneği

Kaynak (Dere, 2000)

Hatib Ebrusu

Hatib Ebrusu, Mehmed efendi Ayasofya camisinin hatiblerin den olup, kendi ismiyle anılan ebru çeşidine denilmektedir.

Hatib ebrusunda, zemin açık veya koyu renk uygulandıktan sonra biz yardımıyla şekillendirilmektedir. Zemin üzerine ise üst üste gelecek şekilde eşit aralıklarla püskürtülen damlalar ile şekiller verilerek desen oluşturulmaktadır. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 52: Hatib Ebru Uygulaması

Kaynak: (Dere, 2000, s. 115)

Resim 52.1: Hatib Ebru Uygulaması

Kaynak (Ekelik, Ebru Sanatı uygulaması)

Çiçekli Ebrular

Çiçekler ebru sanatında ebru sanatçısı tarafından üsluplaştırılarak su yüzünde yansıtılmasından oluşmaktadır.

Çiçekli ebrular, uzun sürelerde deneme ve tecrübe ile sabitlendiği bilinmektedir. Resim Sanatı gibi boylarla uzun süre vakit geçirilerek belirli desenler elde edilmesi ebru sanatında mümkün olmadığı görülmektedir. Sebebi su yüzeyinde uzun süreli boyalar bekletildiğinde, çatlamalar görülmektedir. Bu sebepten, hızlı hareket vermek gerekmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

“Türk ebrusunda çiçekli ebrular Necmeddin Ebrusu adıyla anılırlar.

Uğur Derman Beyefendi, bu ismin nasıl verildiğini 1977 yılında neşrettiği “Türk Sanatında Ebru” adlı eserinde şöyle anlatmaktadır: “Çiçekli ebrular, Necmeddin Okyay’ın talebesinden olan Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver’in teklifi üzerine, o zamandan beri sanat tarihimizde Necmeddin Ebrusu ismiyle anılmaktadır. Necmeddin Efendi’nin Üsküdar Yeni Camii imam ve hatibi olması münasebetiyle, Hatib ebrusuna karşı, bu buluşun da İmam Ebrusu adıyla anılması Reisülhattatin Hacı Kamil Akdik (ö. 1941) tarafından teklif edilmişse de Necmeddin Ebrusu denilmesi daha uygun bulunmuştur.” (Dere, 2000, s. 120)

Geleneksel Türk Ebru Sanatında üsluplaştırılarak çiçek çeşitleri Lale, Sümbül, Çiçek Demeti, Menekşe, Papatya, Gelincik, Gül, Karanfil olarak bilinmektedir.

Akkase Ebru

Akkase ebru, kağıt yüzeyinde farklı desen ve yazıların aynı anda elde edilmesinden oluşmaktadır.

Zemin için tekne yüzeyinde ebru uygulandıktan sonra kağıt yüzeyine de istenilen desen çizilmektedir. Su emmeyen Arap zankı ile desen örtülmekte olup kağıt tekne yüzeyine geldiğinde desen ebru sanatı ile birlikte olduğu görülmektedir. Arap zankı desenin içine uygulanır ise desenin içi açık dışı koyu olmaktadır. Desenin dışına zank uygulanır ise, desenin içi koyu dışı açık olarak görülmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

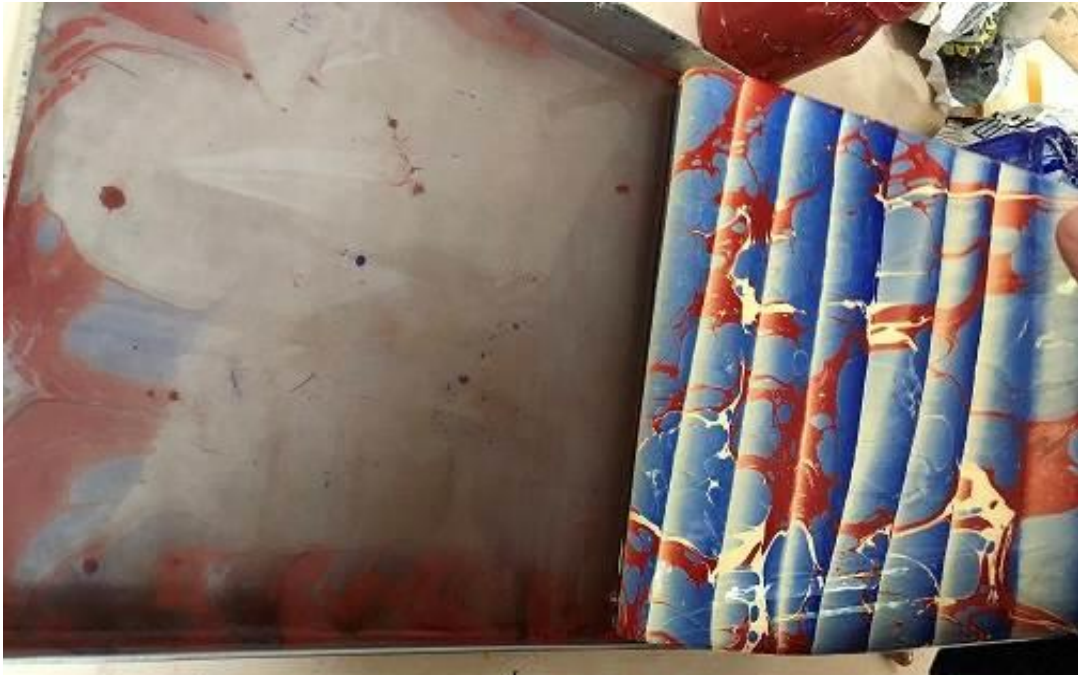

Resim 53: Akkase Ebru Örneği- Alparslan Babaoğlu

Kaynak: (<https://www.ebri.com.tr/akkase-ebru>, 2019)

Dalgalı Ebru

İspanyol Ebrusu olarak bilinmektedir. Dalgalı ebru kağıt yüzeyinde oluşmaktadır. Tekne üzerinde farklı tonlarda boyalar ile uygulanmış ebrunun dengeli hareketler uygulayarak ebrunun kağıda yansımaları teknedan sıyırıldığında, dalgalı ebru görüntüsü elde edilmektedir.

Resim 54: Dalgalı Ebru Örneği

Kaynak: (Ekelik, Ebru Sanatı uygulaması)

Ebrunun Kumaşa Uygulanması

Kumaşın, insan hayatının her alanında kullandığı görülmektedir. Sanayinin günümüzdeki gelişimi boya sanayisini de etkilemekte olup, ebruda kullanılan boyaların da gelişimini etkilemektedir. Geleneksel Ebru sanatında kullanılan boyalarda herhangi bir katkı maddesi olmayan saf pigment boyalar kullanılmakta olduğundan, kumaş yüzeyine ebru uygulamasında kullanılan boyaların su bazlı akrilik boyalar kullanılması gerekmektedir. Ebru Sanatının saf pigment boyalar ile kağıt üzerine uygulandığında kalıcı etkisi bulunmaktadır. Kumaş yüzeyinde kullanılan boyanın ise aşınma gibi durumlar olmaması için akrilik boyalar kullanılmaktadır. Ebru uygulanan kumaşın, pamuklu, yün veya ipek gibi emiciliği olan kumaş cinslerini kullanmak gerekmektedir. Kumaşın inceliğine dikkat edilmek ile birlikte ebru uygulanan kumaş yüzeyin koyu renkler olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 55: Tuval Üzeri Ebru Çalışmalı Kumaş ve Karışık Teknik

Kaynak: (Uygun, 2018)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

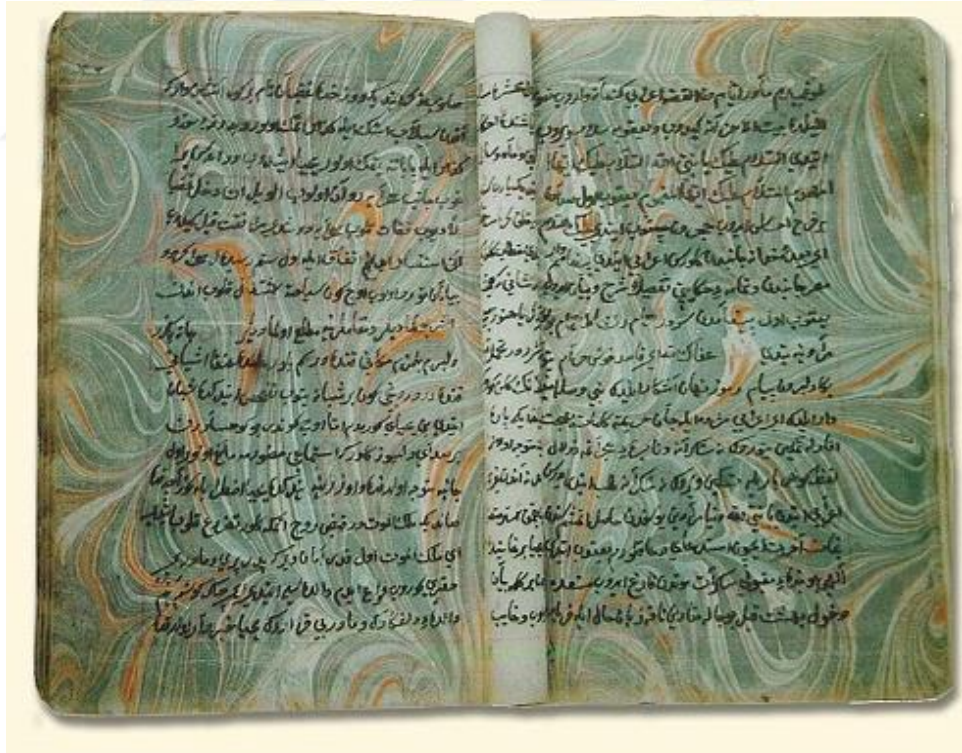
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARINDAN EBRU SANATINI İKAT DOKUMA TEKNİĞİNE UYARLANMASI

1. GELENEKSEL TÜRK EBRU USTALARI

Geleneksel Türk el sanatlarından olan ebru sanatının geçmişten günümüze önemli izler bırakan ebru sanatçıları

Şebek Mehmed Efendi

Kendisi ile ilgili çok fazla bilgiye sahip olmamakla birlikte bilinen eserlerinden en eski ebru sanatçısı olduğu bilinmekte olup, şebek lakabı ile anılmaktadır. Fuzuli'nin olan ' Hadikatü's Süeda' eserinin ebrusu Mehmed efendinin yaptığını ve 1608 yıllarında ise vefat ettiği bilinmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

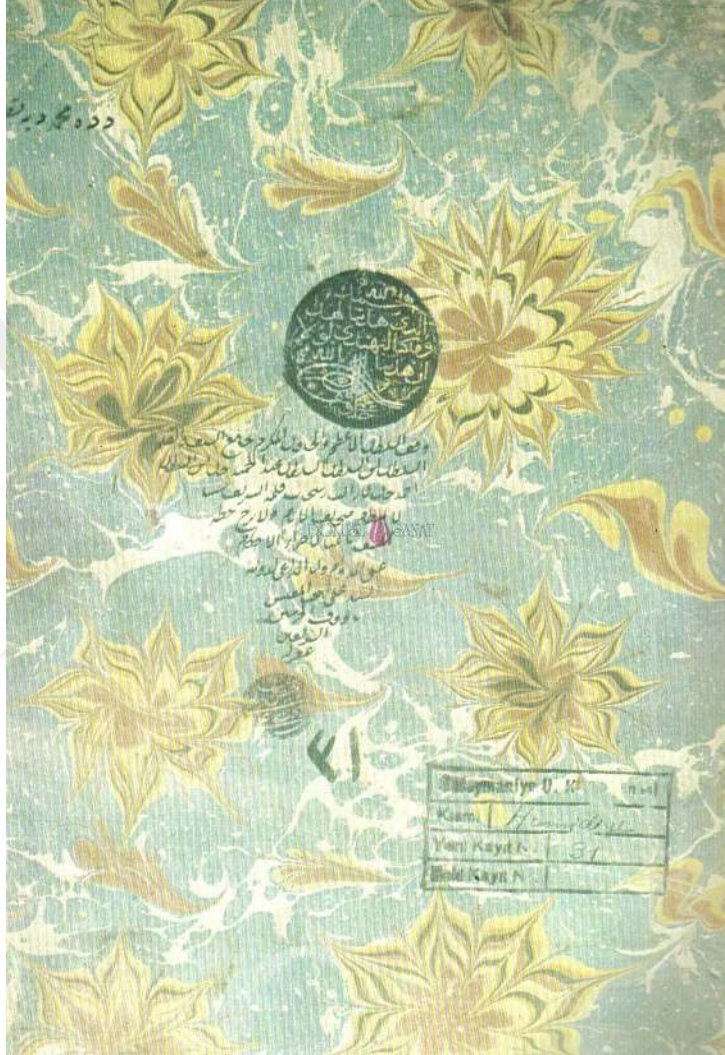

Resim 56: Şebek Mehmed Efendi Eseri

Kaynak: (<http://ahsen-eburu.de/tr/>, 2019)

Hatib Mehmed Efendi

Ayasofya Camisinin hatibi olarak anılan ebru sanatçısının doğum yılı bilinmemekte olup 1773 yılında vefat ettiği bilinmektedir. Ebru sanatçısının en büyük buluşlarından biri olan hatib ebrusu olur. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 57: Hatib Mehmed Efendi Ebru Eseri

Kaynak: (<http://ahsen-eburu.de/tr/>, 2019)

Şeyh Sadık Efendi

Özbekistan Buhara doğumlu olan Ebru Sanatçısı Üsküdar’ da bulunan Özbekler dergahının şeyhi olarak bilinmektedir. Kendisi ile ilgili detaylı bir bilgi olmamakla birlikte Edhem efendi ve Nafiz efendi diye iki oğlu olduğu, ve ebru sanatını oğullarına öğrettiğidir. 1846 yılında vefat ettiği bilinmektedir. Kaynak: (Dere, 2000)

Hazarfen Edhem Efendi

1829 yılında Özbekler tekkesi doğumludur. Babasının ebru sanatçısı Şeyh Sadık Efendi olduğu bilinmektedir. Hacı Hesna Hatun’da öğrenimini tamamladıktan sonra, babası ve amcasından ebru sanatı ile ilgili dersler almıştır. Arapça, Farsça, Türkçe ve Çağatayca dillerine sahip olan Edhem efendi, hat sanatına olan ilgisinden Çarşanbalı Arif Bey’den ders almıştır. Kaynak: (Dere, 2000)

Şeyhlik unvanını oğlu olan Sadık Efendiye bırakmıştır. Kendisini ebruculuk, hattat, doğramacılık, marangozluk, oymacılık gibi mimari, ilim ve sanata adamıştır. Dergahta eserlerini hazırlamakta olan sanatçı, hazarfen lakabıyla sanat sahibi olarak tanınmaktadır.

Edhem Efendi, yaptığı ebru eserlerini satışa çıkarıp ve elde ettiği gelir ile dergahın yükünü azaltmaya çalıştığı bilinmektedir. Edhem efendi Dergaha misafir olan hintliden kumaş dokumasını öğrenip kumaş dokuması yapmanın yanı sıra diğer bir çok alanda da faaliyetleri olduğu bilinmektedir. Kaynak: (Derman, 1977)

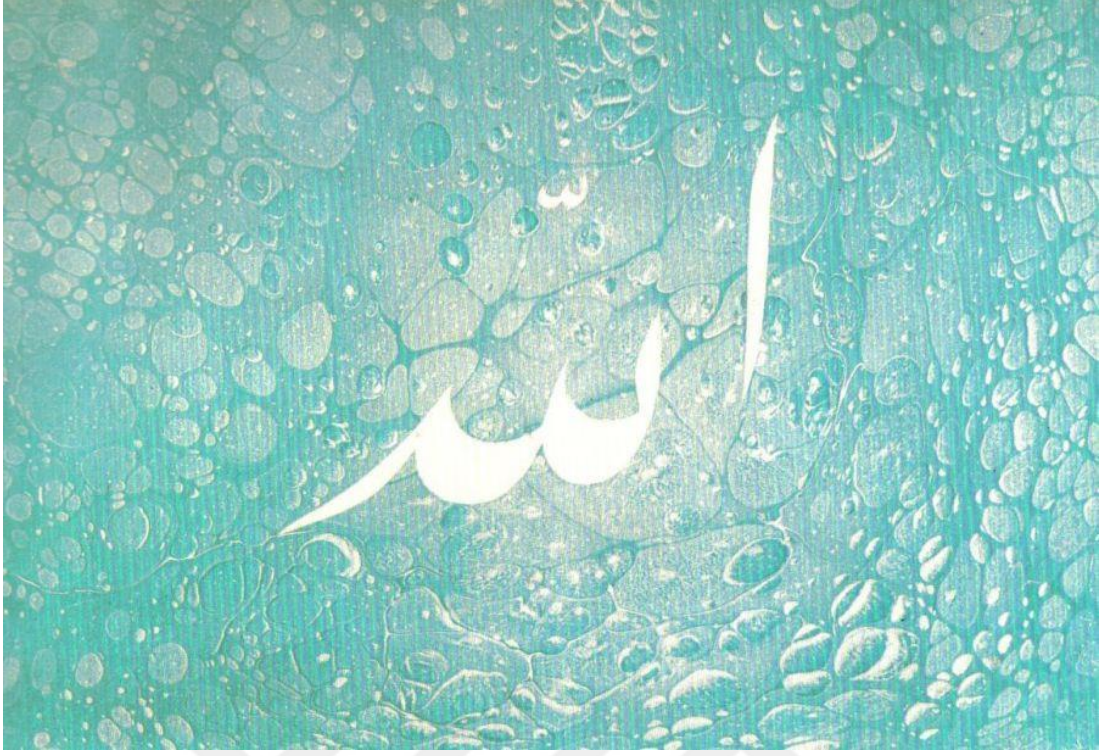
Resim 58: Edhem Efendi Ebru Eseri

Kaynak: (<http://ahsen-ebru.de/tr/>, 2019)

Necmeddin Okyay

Hazarfen Mehmed Efendi gibi Necmeddin Okyay'ın da, hattatlık, ebruculuk, okçuluk, gibi alanlarda faaliyetleri olduğundan hazarfen lakabı ile bilinmektedir. Ebru sanatını hazarfen Mehmed Efendi'den öğrenmiştir. Ebru sanatının önemli buluşları olan çiçek ve yazılı olan ebru eserlerini ilk yapan ebru sanatçısıdır. 1883 doğumlu olan sanatçı 1976 yılında vefat etmiştir. Kaynak: (Derman, 1977)

Necmeddin Okyay, oğulları Sami Okyay ve Sacid Okyay'ıda birer ebru sanatçısı olarak yetiştirdiği bilinmektedir.

Resim 59: Necmeddin Okyay Ebru Eseri

Kaynak: (<http://ahsen-eburu.de/tr/>, 2019)

Mustafa Düzgünman

Ebru ustadı olan Necmeddin Okyayın yeğeni olan Mustafa Düzgünman, 1920 yılı doğumlu olup 1990 yılında vefat etmiştir.

Ebru Sanatçısı eğitimini tamamladıktan sonra, Güzel sanatlar akademisinde hocalık yapan Necmeddin Okyay'ın yanında ebru sanatı dersini almıştır. Dini müziğe verdiği önemle birlikte müezzinlik yapıp kendi bestelediği ilahiler bulunmaktadır. Mustafa Düzgünman Necmeddin Okyay'dan aldığı eğitimlerde çiçek desenlerini gerçekçi yapılmasını sağlayıp papatya çiçeğini de kendisi bizzat deneyerek bulmuştur. Ebru Sanatını geleneksel olarak devam ettirmiş ve gelecek nesillere de sanatta değişiklikler yapılmadan aktarılmasını vurgulamıştır. Sanatçı yaptığı ilk sergi ile ebru sanatının dünyaya yayılmasını sağlamıştır. Kaynak: (Dere, 2000)

Resim 60: Mustafa Düzgünman Ebru Eseri

Kaynak: (<http://ahsen-eburu.de/tr/>, 2019)

Niyazi Sayın

Niyazi Sayın 1920 doğumlu ney ve teşbih ustası olarak bilinmektedir.

Haydar Paşa lisesinde öğrenimine devam ederken, Fenerbahçe genç takımına seçilmiş ve futbol oynamıştır. Müziğe olan ilgisi ailesinden gelmekte olup, Camide okunan ezanın kimin okuduğunu merak ederek gittiğinde dini müziği ve ebru sanatını öğrendiği Mustafa Düzgünman ile tanışmıştır. Ebru Sanatçıları olan Niyazi Sayın ve Hatib Mehmed Efendi'nin sır gibi saklayarak yaptıkları ebru sanatını başardığı bilinmektedir. Kaynak: (Dere, 2000) (<http://ahsen-ebru.de/tr/>, 2019)

Niyazi Sayın, 2005 te İstanbul Teknik Üniversitesi Türk musikisi Devlet Konservatuvarı Öğretim görevlisi ve Nefesli Sazlar Ana Bilim Dalı Başkanı olarak 99 yaşında olup görevine devam etmektedir. Kaynak: (<http://ahsen-ebru.de/tr/>, 2019)

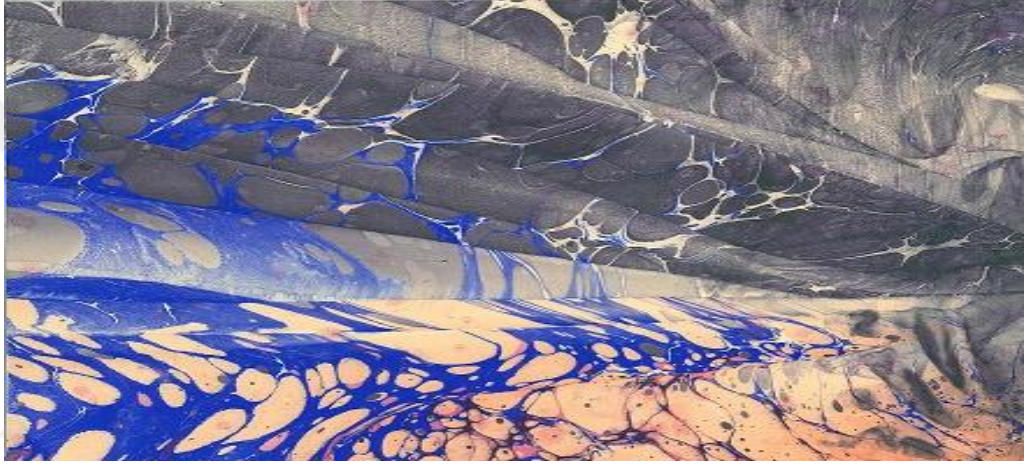
Resim 61: Niyazi Sayın Ebru Eseri

Kaynak: (<http://ahsen-ebru.de/tr/>, 2019)

2. GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARINDAN EBRU SANATINI İKAT DOKUMATEKKNİĞİNE UYARLANMASI

2.1 Ebru Sanatının İkat Dokuma Tekniğine Uygulanması Ve Kullanılan Malzemeler

Uygulanan ebru sanatının dokuma tezgahının boyutuna göre bilgisayar ortamında ölçülere göre desen bozulmadan eskiz çizim olarak ayarlar yapıldıktan sonra uygulama aşamasına geçilmektedir.

Resim 62: İkat Uygulaması için Kullanılan Ebru Çalışması

Kaynak: (Ekelik, Ebru Sanatı uygulaması)

Ebru sanatının su yüzeyinde olan görüntüsünü dokuma tezgahında birebir yansıtılması birebir olmamaktadır. Su şeffaf olduğundan tekne üzerindeki doğal boya kağıt yüzeyine fotoğraf gibi alınabilmektedir. Dokuma aşamasında ise iplerin tek tek olup ve pigment boya ile renklendirme aşamasında iplerin birbirine yapışması mümkündür. Ebru sanatının dokumada ikat dokuma ile yansıtılması renk geçişlerinin benzerliğini uygulama aşamasında sonuçlanmaktadır. Kaynak: (Ekelik, Ebru Sanatı uygulaması)

Malzemeler

- Pigment boyalar
- Fırçalar
- Karıştırma çubukları
- Eskiz kağıdı
- Dokuma bobin ipi
- Makas
- Tahta

2.1.1. Çözü İpliklerini Hazırlama

Çözü Planındaki ölçü hesaplaması yapılarak iplik makarası, çözü tahtasındaki çivilerden birine takılarak çözü başlangıcı düğümü ile desen raporuna göre uygun kenar çiviye bağlanmaktadır. Çözü tahtasında kullanılan ölçü, 250 cm dir.

Resim 63: Çözü Tezgahı

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 64: Çapraz Sarma İşlemi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Çözüğü ipliği sarma aşamasında dikkat edilecek husus, çözgü tezgahındaki çaprazlama yöntemidir. Önemli olmasının sebebi, çizgi dizilişinin düzgün olması için, çözgü çaprazlamalarında atlama yapmamak gerekmektedir. Çözgü Çaprazlaması, çözgü dönüş noktasından geriye döndüğünde, çaprazlama noktasında ilk yapılan çaprazlamanın yapılarak ipliklerin üst üste gelmesi sağlanmalıdır. Çözgü tezgahı üzerindeki çivilerden dönme işlemi tekrarlanmaktadır. Çözgünün dokuma tezgahına aktarılmasını sağlarken, çözgü ipliklerinin dağılmasını önlemek için çözgü çaprazlarını sabitleme düğümü atılmaktadır. Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Çözgü tezgahından alınan çözgü iplikleri çaprazlama işlemini bozmadan her iki köşesinden sopalara düğümleyerek gergin hale getirilir. Gerilmesini sağladığımız iplik yüzeyinin, iplerin aşağı sarkmasını önleyerek ve boyama işleminde iplerin birbirine yapışmasını önlemek için yapılır. Desenin aktarımını çözgü ipliklerine sağlamak için uygulanacak desen boyutuna göre eskiz, dokuma iplerinin altına streç yardımı ile tutturulur. Bu şekilde eskize göre, çözgü ipliklerinin boyama işlemi gerçekleştirilmektedir. Kaynak : (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 65: Çözümlü ipliklerini Boya İşlemine Hazırlama

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 66: Çözümlü ipliklerinde Desen Raporunun Hazırlanması

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Boyama işleminde kimyasal pigment boya kullanılmakta olup, sıvılaştırma işlemi yapılması gerekmektedir. Çözümlü iplikleri üzerinde boyanın sulu boya gibi akmasını sağlanmalıdır. Aksi halde iplikler birbirine yapışır, boyanmayan yüzeyler görülebilir.

Resim 67: İkat Dokuma Uygulanmasında Kullanılan Boyalar

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 68: İkat Dokuma İçin Boya Hazırlanması

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Yapılan boyama işleminden sonra çözgü iplikleri 1 gün kurutulmaya bırakılır. Kuruduktan sonra yapışmakta olan iplikler birbirinden ayırmak gerekmektedir. Boyanmayan yüzeyler var ise tekrar boyama işleme yaparak, iplikler kurutmaya bırakılmalıdır. Boyanan çözgü ipliklerinin tezgaha geçişini sağlamadan önce kuru ve ipliklerin birbirinden ayrı hareket ettiğinden emin olduktan sonra tezgaha geçilmesi sağlamak gerekmektedir. Kaynak : (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 69: Çözgü İplerinin Boya İşlemi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Atkı İpliklerinin Ebru Sanatı Desenine Göre Boyama İşlemine Hazırlama

Atkı ipliği çözgü ipliğinin düz bir zeminine desen raporunu sağlamak için tahta üzerine sarma işlemi uygulayarak, uygulanacak rapor boyutuna göre bu işlem tekrar etmektedir. Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 70: Atkı İplerinin Boyama İşlemi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

2.1.2. İkat Dokuma İplerinin Tezgaha Aktarımının Sağlanması

Malzemeler

Resim 71: Gücü Çekeceği ve Tarak Çekeceği

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Çözü İplerinin Dokuma Tezgahına Aktarımının Sağlanması

Hazırlanan çözgü, dokuma tezgahındaki çözgü levendi çubuğuna sabitlemek gerekmektedir. Çapraz çözgüler uzun çubuklardan geçirilerek sağlayarak dokuma tezgahına vidalanmaktadır. Çözgü iplerinin çözgü sarma levendi ile geçişini sağlayarak kumaş sarma levendine bağlanması gerekmektedir. Sabitlenen çözgü ipleri, gücülerden gücü çekeceği ile geçirilip, dokuma tarağına tarak çekeceği ile geçirilmesi sağlandıktan sonra dokuma işlemine başlanmaktadır. Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 72: Çözgü İpliklerinin Tezgaha Aktarılması

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Tezgah 20 cm boyutunda kullanılarak, desenin gözükmemesini sağlamak için belirgin renge sahip olmayan ip ile dokuma işlemi uygulanmaktadır.

Resim 73: Uygulama Yapılacak Gücü Çerçevesi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 74: Gücülerden Geçirilmiş Dokuma İpleri

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 75: Dokunmaya Hazır Tezgah Arkası

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 76: Dokunmaya Hazır Tezgah

Önü Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 77: Gücü ve Tarak Tahar İşleminin Yakın Görüntüsü

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 78: Mekik Ve Atkı Masurasına İplik Sarma İşlemi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 79: Çözü İplikleri Üzerine Atkı Atma İşlemi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 80: Tarak Çekme İşlemi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 81 Çözgü İkat Dokuma Tezgahında Bitmiş Hali

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Atkı İpliklerinin Dokuma Tezgahına Aktarımının Sağlanması

Tahtaya sarılmış olan atkı iplikleri masuraya sarılarak tahtadan ayrılır. Dokuma tezgahına uygulanan çözgü ipliklerinin düz renksiz zeminine, boyanmış, sarılmış atkı iplikleri ile dokuma işlemi gerçekleştirilmektedir. Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Çözgü ve atkı ipleri ile uygulanmakta olan İkat dokuma tezgahından kesilerek ayrılmaktadır.

Resim 82: Atkı İplerinin Atma İşlemi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 83: Atkı İkatın Dokuma Tezgahında Bitmiş Hali

Kaynak : (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 84: Çözü İkatın Bitirilmesi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

Resim 85: Atkı İkatın Bitirilmesi

Kaynak: (Ekelik, İkat Dokuma Uygulaması)

SONUÇ

Yapılan araştırmalar ve uygulamalar neticesinde, Günüümüzde Ebru Sanatı ve İkat Tekniğinin Geleneksel Türk El sanatları ile ayrışmadan devam etmektedir. Geleneksel Ebru Sanatı doğal boyalar ve doğadan ilham alınarak yapıldığı sanatsal çalışmalar günüümüzde çizgisi bozulmadan devam edilmektedir. Ebru Sanatının kağıt yüzeyindeki renk geçişleri ile İkat Dokuma Tekniğinin ipler üzerinde renk geçişinin sağlanması desen raporu ile ikat tezgahına yansıtılarak uyarlanması mümkün görülebilmektedir. Ebru Sanatının su yüzeyinde uygulanan boyalarının geçişli olduğu görülmekte olup boyaların toprak boya olduğundan kalıcılık oranı yüksek görünmektedir. İkat dokuma tekniğinin ise iplikler yüzeyinde boyaların geçişli olduğu görülmekte olup fakat kullanılan boyaların kimyasal boya olmasından dolayı, kalite dokusundan dolayı kağıt yüzeyindeki resim gibi bir görüntü elde edilememiştir. Ebru Sanatının su yüzeyinden kağıda planlı bir şekilde resmedilirken, İkat dokuma tekniği ise ipler üzerinden dokunmasıyla mat ve renk karışıklığı ihtimalleri ile yüksek görülmekte olup deneme, yanılma yöntemleri üzerine çalışılarak uyarlanmanın gerçekçiliği arttırılabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Bozyiğit, E. (1995). *Türk Dokuma El Sanatları Makaleler veBibliyografyası*. Ankara: ayyıldız.
- Dere, Ö. F. (2000). *Ebru Sanatı*. istanbul: İsmek.
- Derman, M. U. (1977). *Türk Sanatında Ebru*. İstanbul: Ak Yayınları.
- Ekelik, D. (2017). Batık Uygulama Çalışması. 2016. Beykent Üniversitesi.
- Ekelik, D. (tarih yok). *Ebru Sanatı uygulaması* . İsmail Dünder Atölyesi, istanbul.
- Ekelik, D. (tarih yok). *İkat Dokuma Uygulaması*. Beykent Üniversitesi, istanbul.
- Gülgen, H. (2016). Türk Tarihi'nde Ustalar ve Uslup Değişimi. *Türk Tarihi'nde Ustalar ve Uslup Değişimi*, 156-183.
- <http://ahsen-ebru.de/tr/>. (2019). Ahsen Ebru: <http://ahsen-ebru.de/tr/blog/ebru-sanati-hakkinda/tarihten-gunumuze-bazi-ebru-sanatcilari-adresinden-alindi>
- <https://pixabay.com/tr/>. (tarih yok). <https://pixabay.com/tr/photos/ipek-ipek-b%C3%B6ce%C4%9Fi-%C3%A7ini-seyahat-2396520/>. adresinden alındı
- <https://shiborigirl.wordpress.com/>. (2006). ShiboriGirl. adresinden alındı
- <https://www.ebri.com.tr/akkase-ebru>. (2019, 05 20). Ebri Atölyesi: <https://www.ebri.com.tr/hakkimizda> adresinden alındı
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2011). *EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ*. ANKARA.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2011). *Giyim Üretim Teknolojisi*. ANKARA.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Giyim Üretim Teknolojisi- Tekstil Lipleri*. ankara.
- Öztürk, i. (1994). *Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş*. Ankara: Özdemir Basım, Yayım .

Sözen, M. (1998). *Geleneksel Türk El Sanatları*. İstanbul.

Teker, M. s. (2017). Farklı Kültürlerde İpliğe Uygulanan Rezerve Boyama Tekniği 'İkat'.

Uygun, E. (2018, 12). Ebruca Yansıma Sergisi. *Sergi*. İSTANBUL, Teşvikiye, Türkiye: GALERİ/MİZ.

Yağan, Ş. Y. (1978). *Türk El Dokumacılığı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

EKLER

Ek-1: Günümüz Ebru Sanatçısı Olan İsmail Dünder ile Atölyesinde Yapılan Röportaj

1. Biraz kenidinizden Bahsedebilir misiniz?

- 1954 İstanbul doğumluyum. Makine teknik bölümünden mezun oldum. Şuan emekliyim. Sanata aşık biri olarak, hayatımı sanat ile devam ettirmekteyim.

2. Ebru Sanatı ile İlk olarak Nerede Karşılaştınız?

- Tesadüfen tanışıklığım 30 senelik bir zamana bağlıdır. Sanat ile ilgili kitaplar okurdum. Ebru sanatın da yaptığım araştırmalar ve okuduğum kitaplardan bilgim hep vardı. Bir gün sultanahmet'e giderek, ebru atölyesi olduğunu gördüm ve ders almaya başladım. O zamandan bu zamana kadar devam etmekteyim. Artık ders almaya değil gelecek nesile ışık olup Ebru Sanatının Aktarımını sağlamaktayım.

3. Ebru Sanatının Size Hissettiği nedir?

- Renklerin ve suyun insan psikolojisi üzerinde etkisi olduğunu düşünmekteyim. Su yüzeyinde her yüzen rengin kötü düşüncelerden arındırmasına yarayan ebru sanatıdır. Ebru Sanatı sadece kağıt yüzeyinde olmayıp, mimari, hat, cam gibi sanatlarını da içine alan bir sanat olduğundan kendinden eksik olan yanının tamamladığını düşünmekteyim.

4. Atölyenizin isminin suyüzü ebrusu olarak kurulmasının sebebi nedir?

- Atölyeyi 1987 yılında açıldı. Su yüzü ebrusu ismini ise Mustafa Düzgünman'ın şu sözlerinden etkilenecek buldum.
‘‘ Ebrû demek ‘‘ebr’’ demek yâni gökteki bulut
Âb-ı rû da tutar ma'nâ su yüzüdür et şuhûd
Bir kelâm-ı fârisîdir ebrû insân kaşları
Her tevcîhe sezâdır kim ma'nâsı da pek velûd’’

5. Ebru Sanatının Dünyada ki yeri ile Türkiye’deki yeri nedir?

Açıklayabilirmisiniz.

- Su yüzeyinde olan herşeyde ebru vardır. Yeryüzünde gördüğümüz herşey için diyebiliriz. Çünkü herşeyi oluşturan en büyük element su. İnsan üzerinde bile ebrunun olduğu söylenilebilir. Bakıldığında herkes sudan farklı ama belirli ölçülerde yapılmıştır. Ebrunun da bir ölçüsü vardır. Geleneksel El Sanatlarımızdan Ebru Sanatını Türkiye’de bilinen bir sanat olsada çok rağbeti olmayan bir sanat denilebilmektedir. Dünya’da yapılan ebru sanatı belirli ölçülerde ve boylarda kullanılmadan uygulanmaktadır. Ama Ebru Sanatı gerçek toprak ve ölçülerden oluşmaktadır. Ebru Sanatının UNICEF Dünya mirasları içerisinde yer almanın haklı gururunu yaşamaktayım bir ebru sanatçısı olarak.

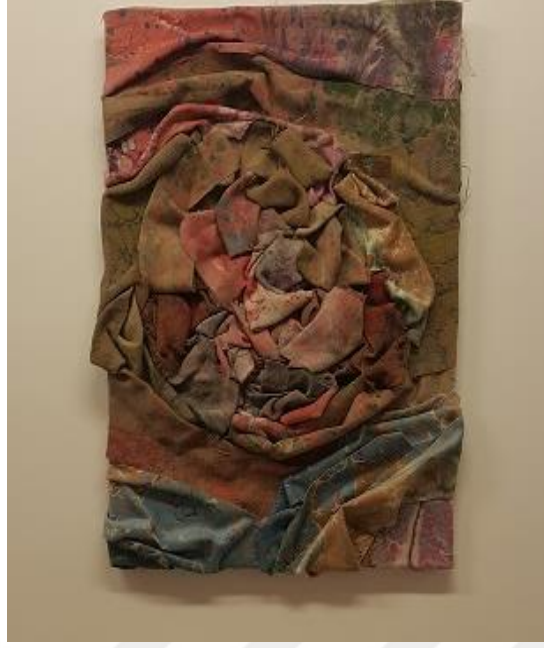
**Ek-2: Günümüz Ebru Sanatçısı Olan İsmail Dünder ile Atölyesinde
Yapılan Çiçeli Ebru Uygulama Örneği**

Ek-3: Ebru Sanatçısı Ebru Uygun'un Ebruca Yansıma Sergisinden

Ebru Sanatının Seramik Fincan Üzerine Uyarlanması

Kumaş Üzeri Ebru Çalışması

Tuval Üzeri Kağıt ile Farklı Tekniklerde Uygulanmış Çalışma

ÖZGEÇMİŞ

01.01.1994 tarihi, Ağrı-Doğubeyazıt doğumluyum.

İlköğrenimini İstanbul-Bahçelievler’de tamamladıktan sonra Hazır Giyim Meslek Lisesi eğitimimi de staj eğitim ile birlikte aynı ilçede tamamlayıp, Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarım bölümüne kaydoldum. Bu bölümden 2016 yılında staj eğitimim ile birlikte mezun olduktan sonra özel şirketlerde Tasarım asistanı olarak görev aldım. 2016 yılında da, Beykent Üniversitesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimime başladım. 2018 yılından beri, özel bir şirkette tasarım asistanlık görevini sürdürmekteyim.

Özel ilgi alanlarım, Sanat Eseri Analizleri, Tekstil Analizleri, Sanat Tarihi Araştırmaları, Geleneksel El Sanatlarının İncelenmesidir.

Yabancı dilim İngilizce olup, Bekar olmuştum.

Deniz EKELİK